

bulletin 3

ab BŘEZEN 2010

akademický

*Kam v pestrém
a mnohotvárném
světě směřuje
evropská civilizace?
Čtete v článku
Jaroslava Pánka
Jsme všichni
v Evropě
na jedné lodi
na str. 2-7.*

CENY ACADEMIA UDĚLENY JIŽ PODRUHÉ

Ve druhém ročníku *Cen Nakladatelství Academia* byly 24. února 2010 vyhlášeny vítězné tituly. Ve spolupráci s Akademickou radou AV ČR udělilo nakladatelství pět cen. V kategorii původní vědecká či populárně-naučná publikace získala ocenění Magdaléna Pokorná (obr. 5) za historický portrét *Josef Němec: Neobyčejný muž neobyčejné ženy*. Cenu za překlad vědecké nebo populárně-naučné knihy obdržela Jana Zoubková (obr. 1), která z němčiny převedla – jak sama uvádí – radikální studii o stavu evropské vzdělanosti *Teorie nevzdělanosti* rakouského filozofa, esejisty a publicisty Konrada P. Liessmanna. Od předsedy Akademie věd ČR Jiřího Drahoše převzala navíc také hlavní cenu pro absolutního vítěze. „Liessmannova kniha přesně popisuje situaci, do níž se dostala evropská vzdělanost. Pro mne osobně byla v této soutěži hlavním favoritem,“ uvedl Jiří Drahoš při předávání cen v hlavní budově AV ČR na Národní 3. V kategorii za slovník nebo encyklopedickou publikaci obdržela cenu kniha *Kapradiny – Atlas domácích a exotických druhů* od Miloslava Studničky (obr. 2). Porota odborníků z AV ČR, vysokých škol a médií též ocenila mimořádnou práci Clary Istlerové (obr. 3), která připravila grafické zpracování publikace *Cesta života – Rabi Jehuda Leva Ben Becalel*. Zvláštní cenu poroty si odnesl Vladimír Mikeš (obr. 4) za nový překlad Danteho *Božské komedie*.

Je společnost vědění pouze (pro)vize?

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AB

Obálka	
Ceny Academia uděleny již podruhé	2
Nové knihy	3
Vize pro českou vědu	4
Obsah, úvodník	
Je společnost vědění pouze (pro)vize?	1
Téma měsíce	
Jsme všichni v Evropě na jedné lodi	2
Věda a výzkum	
Kde se v ČR pěstuje kvalitní základní výzkum?	7
Krajina města – město v krajině	12
Časopisy v Akademii	
Gender, rovné příležitosti, výzkum	14
Školství	
Spolupráce s Rakouskem	16
Představujeme projekty	
Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu – Nový projekt Národohospodářského ústavu AV ČR a Jana Švejnara	18
Tribuna	
Nepolitická věda aneb Můžeme se obejít bez politického rozhodnutí?	20
Bezpečnost energetické politiky	22
13. zasedání Akademické rady AV ČR	24
250. zasedání Rady pro výzkum, vývoj a inovace	25
Z Bruselu	
Programy EUREKA a EUROSTARS a úloha Sekretariátu EUREKY při jejich administraci	26
Výročí	
Ohlédnutí za významným entomologem	28
Portréty z Archivu	
František Patočka	29
Knihy	
Východ – Západ v evropských kulturách a literaturách	30
Academia	
Odborné publikace z Nakladatelství Academia	31
Resumé	32

Pro dnešní úvodník listuji vítěznou knihou *Cen Nakladatelství Academia Teorie nevzdělanosti* (2006) od rakouského filozofa, nositele titulu „Vědec roku 2006“, Konrada Paula Liessmanna. Jeho předmluva, z níž volně cituji, jako by u nás stále víc nabírala na aktuálnosti: *...Žijeme ve společnosti vědění. Tato věta dává křídla politikům, pedagogům, reformátorům univerzit a evropským komisařům, je hnací silou vědců, trhů i podniků. Vědění a vzdělání jsou, jak se tvrdí, nejdůležitějšími zdroji Evropy chudé na nerostné zdroje, a ten, kdo investuje do vzdělání, investuje do budoucnosti... Avšak mnohé, co se proklamuje jako společnost vědění, se zblízka ukáže jen jako rétorická figura, která je více než myšlenka vzdělanosti zavázána konkrétním politickým a ekonomickým zájmům... Je na místě konstatovat, že četné reformy školství směřují k industrializaci a ekonomizaci vědění, čímž se myšlenky klasických teorií vzdělání doslova obracejí naruby. Jen málokdo by si nepovšiml všeobecného volání po měřitelnosti vědění, kalkulovatelnosti „efektivit“ intelektuálního potenciálu člověka. A paradoxně jsou stále častěji mnohé myslící bytosti demotivovány skutečností, kterou Konrad Liessmann formuluje v závěrečné kapitole: ...je patrné, že místo společnosti vědění směřujeme ke společnosti kontroly, a téměř vše, co se projednává pod hlavičkou „autonomie“, se řídí imperativem sociální struktury založené na ovládnutí prostřednictvím sebekontroly ovládaných. Doba, směrnice a konkurenceschopnost vyžadují hustou síť kontroly, evaluace, přezkoumávání, přizpůsobení cílovým výhodám, pracovní dohody a řídicí mechanismy, což pro svobodu vědy (a jakékoli jiné svobodné tvorby) neznamená víc než prázdné prohlášení.*

Co dodat na závěr? Snad jen poslední odstavec jako memento: *Vzdělání kdysi souviselo s ambicí dokázat, že domnělé jistoty doby jsou iluzivní. Společnost, která ve jménu domnělé efektivity a oslněná představou, že vše může podléhat kontrole ekonomického pohledu, osekává svobodu myšlení, a tím se připravuje o možnost rozpoznat iluze jako iluze, se upsala nevzdělanosti, ať ve svých databázích shromáždila jakoukoliv sumu vědění.*

Několika úvahami autora knihy s podtitulem *Omyly společnosti vědění* předesílám březnové stránky *Akademického bulletinu*, které jsou zhusta věnované problematice hodnocení vědy. ■

MARINA HUŽVÁROVÁ

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, fax: 221 403 356,
e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Adámková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: adamkova@ssc.cas.cz,
Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svobodaludek@ssc.cas.cz,
fotografie Mgr. Stanislava Kyselová (skys), tel.: 221 403 332, e-mail: kyselova@ssc.cas.cz;
tajemnice redakce Bc. Markéta Pavlíková, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz
Překlad resumé: Luděk Svoboda, John Novotný; jazyková korektura: Irena Vítková,
tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@ssc.cas.cz

Redakční rada: předseda – PhDr. Jiří Beneš; členové – RNDr. Antonín Fejfar, CSc., Ing. Pavol Ichnát, PhDr. Antonín Kostlán, CSc., PhDr. Veronika Kratochvílová, prof. RNDr. Ing. Michal V. Marek, DrSc., doc. RNDr. Karel Oliva, Ph.D., Ing. Karel Pacner, doc. RNDr. Eva Zažimalová, CSc.

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová

Tisk: Serifa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresu abicko@ssc.cas.cz.

Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátiť. Za odborný obsah příspěvku ručí autor.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 4. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>.
AB 3/2010 vychází 12. března 2010.

JSME VŠICHNI V EVROPĚ N

(Evropa na rozcestí mezi
Promoční projev na

Před několika měsíci se podařilo pod záštitou České komise pro UNESCO dokončit první stálou expozici věnovanou dějinám české vzdělanosti. S pořadatelským Pedagogickým muzeem J. A. Komenského v Praze na tomto díle spolupracovala vedle Akademie věd ČR především Univerzita Pardubice. Tato poměrně ještě mladá, ale o to dynamičtěji se rozvíjející univerzita vyslala k účasti na společné prezentaci naší vzdělanosti nejlepší síly své Fakulty filozofické, počínaje bývalou paní děkankou a nyníšším děkanem a konče představitelkou svých úspěšných doktorandů.

Expozice dostala příznačný název – *Odkaz J. A. Komenského. Tradice a výzvy české vzdělanosti v Evropě*. Nebylo to jen proto, že šlo o jednu z reprezentativních akcí k českému předsednictví v Evropské unii, ale především z důvodu, že se tvůrci expozice shodli na základním kritériu pro posuzování české vzdělanosti minulé, současné i budoucí – tímto měřítkem je důstojné místo českých zemí v Evropě a ve světě.

Také proto se nová formulace dějin české vzdělanosti soustředila na dominanty, které nás těsně spojují s evropskou kulturou, a zvláště na vrcholné výtvory a projevy, které dokázaly oslovit celou Evropu, někdy i ostatní kontinenty. Od vstupu do evropského civilizačního okruhu prostřednictvím christianizace přes vrcholná období pražské univerzity a jedinečný rozmach českého pedagogického myšlení až po vznik technického a speciálního školství, úlohu studentstva v boji proti totalitním režimům a demokratizaci vzdělávání prostřednictvím nové sítě českých vysokých škol v nedávné době.

Nad dvanácti zvolenými dominantami ční jedinečné dílo Jana Amose Komenského, patrně nejpronikavějšího génia, který kdy vzešel z českého a moravského prostředí. Jeho velikost nespočívá jen v rozhodujícím podílu na vytvoření moderní didaktiky a pedagogiky, ale také ve výjimečné schopnosti porozumět světu své doby, předvídat možnosti jeho vývoje v příštích staletích a předložit mu svou komplexní reformní představu. *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, Komenského vrcholné dílo, je přístavem, do něhož se můžeme uchýlit, chceme-li v odstupe od hektické každodennosti přemýšlet o Evropě a o sobě, a zároveň zůstává nepřeborným zdrojem podnětů a obrazů, které pomáhají formulovat představy

Obecná porada
o nápravě věcí
lidských
patří mezi
vrcholná díla
J. A. Komenského.

FOTO: PETR ŠOLAR, ARCHIV PEDAGOGICKÉHO MUZEA J. A. KOMENSKÉHO V PRAZE

o Evropě i ve 21. století. „Jsme všichni v Evropě na jedné lodi, a díváme se na ostatní světadily, jak se na svých lodích potácejí v oceánu lidských pohrom,“ napsal Komenský, když mluvil o své i o naší době.

Komenského všennápravné dílo se stalo výzvou k přemýšlení, poznávání a odpovědnému konání v každé škole a v každém městě, v každé zemi i v celé Evropě; stalo se podnětem k vědomí, že žádný velký problém nelze trvaleji řešit bez dostatečného zřetele k širším mezinárodním souvislostem, ale také že žádné lidské řešení nemůže začít jinde než ve vědomí, svědomí a vzdělání jednotlivých myslících lidí. Právě proto, že to byli badatelé a učitelé Univerzity Pardubice, kteří obětavě přistoupili k prezentaci odkazu a výzev velkého českého humanisty, opožďují se předstoupit na půdě Univerzity Pardubice se skromnou úvahou o jedné z naléhavých výzev, které stojí před námi i před naším – evropským – kouskem světa.

Jak se tedy cítíme my Evropané? Kdyby nebylo světové finanční krize a kdybychom si odmysleli více či méně oprávněné nářky nad politickými reprezentacemi, pak snad docela dobře. Sociologické výzkumy dokládají, že stále více Čechů i příslušníků jiných národů v nových zemích Evropské unie si zvyká na toto společenství a projevuje spokojenost s růstem životní úrovně. Dlouhodobý mír a poměrně blahobytný klid nás ukolébávají v přesvědčení, že nemá smysl zabývat se otázkami širšího dosahu, protože je beztak za nás zodpoví někdo ji-

A JEDNÉ LODI

minulostí a budoucností)

Univerzitě Pardubice 18. ledna 2010

ný, možná i za hranicemi naší země. Pokud nás z tohoto poklidu vyruší teroristický útok, cítíme jen, že je to kdesi daleko; když nás někdo straší klimatickými změnami, můžeme si říci, že asi nastanou, ale ještě to dlouho potrvá; a jestliže někdo pohrozí důsledky předlužení, můžeme doufat, že my už se finančního zhroutení nedožijeme. Jak dlouho si budeme moci tento poklid dopřávat, ukáže čas.

Na evropské lodi se však ozývají i jiné postoje, které vycházejí z nově získávaných zkušeností. Uvědomují si to Pařížané, když jejich ulice vypalují přistěhovalci

z předměstí, kteří odmítli přijmout francouzský způsob života a respektovat platné právo. Poznávají to Angličané, když v některých jejich městech navrhuje imigranti zatím lokální zavedení islámského práva. Všimají si toho Němci, když turecký premiér vyzve tamní tureckou menšinu, aby nepřijímala zvyklosti většiny německého obyvatelstva. Pociťují to Švýcaři, když se bouří proti pozvolné islamizaci symbolizované minarety, Nizozemci, šokovaní rituální vraždou režiséra van Gogha, či Dánové udivení muslimským bojkotem v důsledku zveřejnění několika zdnlivě nicotných karikatur. A navíc se celý svět třese před masovými vraždami a projevy nenávnsti, jež vycházejí z prostředí islámského fundamentalismu. Svět čeká na to, až se mlčící muslimská většina bude od těchto projevů důrazně distancovat, čeká a čeká...

Britský historik Niall Ferguson nedávno prohlásil, že politici blahosklonně přihlížejí, jak „skoro po celé Evropě volně působí islamistické radikální skupiny, někde se dokonce nechávají vydržovat ze státních peněz. Teroristické skupiny se organizují víceméně na veřejnosti. Přistěhovalcké komunity slouží jako podhoubí terorismu... Nevím,“ pokračuje Ferguson, „co se ještě musí stát, aby se politická elita probudila a znemožnila islamistické operace ve svých zemích.“ Fergusonovo vysvětlení zní: je to důsledek politické korektnosti čili strachu přiznat si pravdu a cynismu, s nímž politici sbírají hlasy i těch voličů, kteří vítají toleranci vůči islámským fundamentalistům. „Tohle je kriminální nedbalost našich

politiků. A ohromný problém celé Evropy,“ dodává se smyslem pro vyhocení tématu tento britský kritik.

Obavy z muslimů a z islamizace, ale hlavně strach z terorismu přizívují události, které se před očima Evropanů odvíjejí na ostatních kontinentech. Takové země jako Libanon či Kosovo se stávají laboratořemi, v nichž se procesy islamizace odehrávají takřka „v přímém přenosu“. Narůstající strach Evropanů už přináší první hysterické reakce. Nejnápadnější z nich je nedávné obnovení irského zákona o přísném postihu těch, kdo se rouhají. Pod trestní sankci byly v katolickém státě postaveny všechny projevy, které mohou vzbuzovat pohoršení věřících. Na jedné straně je to pokus o ochranu víry, na druhé straně nespelnitelná snaha zajistit ničím neproblematizované soužití vyznavačům různých náboženství. Avšak z povahy různých konfesí plyne, že leccos z toho, čemu jedni pevně věří, druzí odmítají, neboť je to v rozporu s jejich vírou. Nejde tedy jen o urážky jinověrců, ale také o kritické uvažování, ať již z hlediska konkrétního náboženství, či z pohledu agnostiků a ateistů. V důsledku znamená takový zákon vážný zásah proti svobodě kritického myšlení, na němž byla budována moderní Evropa.

Dnes už některé kritické reakce zaznívají také od nás. Sociolog Ivo Možný sice varuje před „paranoickým pocitem všeobecného ohrožení“, ale zároveň charakterizuje naši civilizaci jako „zlenivělou, požívačnou a rapidně degenerující“. Filozof Erazim Kohák nabádá k zachování základních hodnot naší civilizace – *svobody, spravedlnosti a solidarity*, ale dodává, že pokud je evropská civilizace natolik okoralá, že nebude schopna hájit vlastní hodnoty, pak zanikne, ať již k nám budou přicházet muslimové nebo ne. A konečně teolog, odstupující pražský arcibiskup Miloslav Vlk, přímo varuje před islamizací Evropy, která – pokud nevyužije poslední příležitosti – „bude pykat za opuštění svých duchovních základů“. Kardinál Vlk shledává slabost Evropy nejen v rychlém početním růstu muslimských přistěhovalců a v jejich vysoké porodnosti, ale také a především v jejich „duchovní výzbroji“ oproti bezbranné, ideově vyprázdněné Evropě. Tři uvedené příklady naznačují, jakým způsobem uznávané autority hodnotí naši nynější situaci. Jak jsme se však do této vážné situace dostali?

V uplynulých dvou tisíciletích prošla Evropa velmi složitým vývojem, který vedl v polovině 11. století k definitivnímu rozdělení na západní a východní křesťanský okruh a od 15. století – počínaje českou a později německou a švýcarskou reformací – k rozpadu západního křesťanstva do několika soupeřících proudů.

Jaroslav Pánek,
místopředseda AV ČR
představuje
Heleně Illnerové,
bývalé předsedkyni
Akademie věd ČR,
expozici Odkaz
J. A. Komenského.
Tradice a výzvy
české vzdělanosti
Evropě.

Evropa zažila dlouhá období náboženských válek, které nakonec vedly k poznání, že mocenskými prostředky nelze nastolit konfesijní jednotu. Evropské národy si po trpkých zkušenostech postupně osvojily nesmírně důležité umění tolerance ve vlastních zemích i mezi sebou navzájem. Osvícenství 18. století a revoluce vycházející z jeho idejí podstatně oslabily vliv církví na veřejný život, ale nepopřely křesťanské, přesněji řečeno křesťansko-židovsko-antické základy evropské civilizace. Otevřely cestu k sekularizaci a zároveň i ke snazšímu dorozumění mezi zeměmi, které v předchozích staletích vyrůstaly pod konkurenčními vlivy katolicismu, pravoslaví či různých forem protestantismu. Tato nová situace konečně přinesla plné zrovnoprávnění židovské menšiny, bez jejíhož intelektuálního vkladu si vůbec nelze představit kulturní a vědecký vzestup moderní Evropy. Ve 20. století, v jehož průběhu sekularizace výrazně pokročila, ale kdy se také projevila strašlivá podoba ideologické nenávisti a holocaustu, se stalo osudem Evropy soužití praktikujících a věřících křesťanů a židů s těmi, kdo sice náboženskou víru nevyznávají, ale přesto – vědomě či bezděky – na křesťanské a židovské kořeny navazují.

V posledních desetiletích 20. a na počátku 21. století si začali Evropané silně uvědomovat nový fenomén – mimořádně rychlý růst počtu cizinců přicházejících z jiných kontinentů. Byl to jev starý i nový zároveň. Cizinci, byť v menším počtu, byli v Evropě přítomni vždy, ani nemluvě o tom, že etnogeneze dnes existujících evropských národů byla ve středověku významně ovlivněna posunem asijských etnik z východu na západ eurasijského prostoru. Bylo tu však i cosi převratného. Evropa, jež měla od 16. až do počátku 20. století obrovské populační přebytky a která byla schopna osídlit Ameriku a Austrálii, dokonce zakotvit i v Africe a Asii, tuto sílu ztratila a sama se stala předmětem hromadného přistěhovalectví. Dvě světové války zdecimovaly několik generací mladých fertálních Evropanů a dalekosáhlá proměna rodiny, spjatá se zavedením antikoncepce, zpečetila fakt, že Evropa začíná vymírat. To vše přicházelo v době, kdy bylo zapotřebí pracovních sil k poválečné rekonstrukci a k nastartování německého hospodářského zázraku a kdy se rozpadaly staré koloniální říše. Migrace Turků, Alžíránů, Pákistánců a příslušníků jiných národů do západní Evropy začala měnit její etnickou, ale i náboženskou a s tím spjatou civilizační strukturu.

Zatímco příchod nových, podnikatelsky zdatných obyvatel z Dálného východu nevytvářel zvláštní obtíže, masové přistěhovalectví z muslimských zemí se projevilo jako vážný problém. Zapůsobila tu jak stará historická zátěž, tak i aktuálně probíhající vývoj. Dějiny středověké a novověké Evropy byly totiž poznamenány existenčním zápasem mezi křesťanskou Evropou a jejími muslimskými sousedy. Od 8. do 15. století probíhalo válečné soupeření s Araby na jihozápadě, od 14. do počátku 20. sto-

letí s osmanskými Turky na jihovýchodě starého kontinentu. Po více než tisíc let se utvářel obraz úhlavního nepřítele na půdorysu muslimských výbojů do Evropy na jedné straně a křížových výprav do Levanty a koloniálního panství v severní Africe a na Blízkém východě na straně druhé. Řeky prolité krve vytvořily na obou stranách stereotypy nepřátel na smrt.

Evropané až do druhé světové války zakládali své výsadní postavení na jednoznačné technologické a mocenské převaze. Následný rozpad koloniální soustavy uvedl ovšem islámský svět do pohybu. Jeho početné a teritoriálně nejvlivnější – arabská – složka pocítovala potřebu překonat dlouhodobou zaostalost za Evropou a v bipolárním světě druhé poloviny 20. století experimentovala se socialismem pod sovětskou patronací i s nacionalismem, který měl vést ke sjednocení (alespoň podstatné části) Arabů rozdělených do řady států Afriky a Asie. Oba projekty ztroskotaly a jako jediný skutečně využitelný integrační prvek se začalo osvědčovat náboženství. Zpolitizovaný islám (jakkoli oslabovaný vnitřními rozpory) se stal ideologií, která dodala muslimskému – nikoli jen arabskému – světu sebevědomí síly a ofenzivnosti více než miliardového společenství národů, sahajícího od Maroka po Indonésii. Znovu ožily dávné představy o tom, že „svět míru“ čili „svět islámu“ je předurčen k tomu, aby ovládl i další kontinenty, především Evropu. Islámská revoluce v Íránu, porážka sovětských vojsk v Afghánistánu a nakonec i úspěšné přenesení války na území USA propůjčily tomuto úsilí novou dynamiku a průraznost. Islám se znovu stal silným politickým – integračním i ofenzivním – činitelem.

Evropský vývoj se ubíral v téže době zcela opačným směrem. Náboženství už bylo odděleno od politické moci, stalo se převážně soukromou záležitostí věřících, evropská společnost prošla ve většině států sekularizací a snášenlivost vůči jinověrcům přerostla mnohde až k vzájemné lhostejnosti. Respektování lidských práv včetně svobody vyznání v zásadě vycházelo z představy, že náboženské spory patří minulosti a že stejnou míru apolitické tolerance budou vykazovat stoupenci všech náboženství. I když tohoto cíle nebylo dosaženo beze zbytku ani v celé Evropě, teprve radikální politizace islámu tuto koncepci rozvrátila. Sekularizované křesťanství se v novém světle začalo jevit jako slabé a bezbranné a přesycená evropská společnost, která položila jednostranný důraz na zajištění svého blahobytu, se možné konfrontace zalekla.

N nejen odlišný přístup k náboženství a jeho politizaci, ale i způsob politického myšlení Evropu oslabovaly. Reálná politika mocenských zájmů byla totiž ovlivňována „politickou korektností“, snahou skutečně nebo alespoň verbálně otupit problémy ve vztazích mezi lidmi, sociálními skupinami a národy. Evropa a Severní Amerika musely ve druhé polovině 20. století projít očistcem politické korektnosti jako karanténou po již ukonče-

ném období evropské převahy nad ostatním světem. Vždyť Evropa v minulosti přinesla ostatnímu světu kromě mnohostranné modernizace také těžká břemena v podobě kolonialismu a rasismu, nacismu a komunismu se všemi jejich válečnými a genocidními důsledky. Sebemrskáčskou lázní politické korektnosti se Evropa časem dokázala zbavit přezíravosti vůči ostatním kontinentům a opustila nehumánní představu o nadřazenosti bílé rasy. Mezitím ovšem proběhly bouřlivé proměny světa. Mocenská převaha se přesunula přes Ameriku do pacifické oblasti; Evropa se stala cílem milionů přistěhovalců z Asie a Afriky; Evropané a dědictví evropské kultury byli postupně vytěsňováni z řady bývalých kolonií. Otřesená a slábnoucí Evropa musí hledat záchranu v co nejširší integraci. Karanténa, kterou si „bílá“ část lidstva uložila, splnila svůj účel, ale na počátku 21. století se zjevně přežila a stala se překážkou realistického posuzování mezilidských a mezinárodních vztahů.

Zdá se, že Evropa stojí dnes na rozcestí. Málo jí pomůže, budou-li jednostranně snášeny pouze doklady o jejím úpadku. Jistě, je třeba o nich mluvit a věcně je analyzovat. Pokud však nechceme přistoupit na odevzdaný fatalismus a nemíníme se oddat beznaději, pak je nutno hledat i pozitivní východiska. Základní otázkou je, zda evropskou křesťansko-židovsko-antickou civilizaci pokládáme za hodnotu, která si zaslouží přežít, a zda je tu svobodná vůle něco za tímto cílem učinit. Pokud usoudíme, že tato civilizace je naším domovem a že svůj domov má každý člověk a každá společnost právo chránit před zánikem či pohlcením, měli bychom si stanovit, které jsou podstatné rysy tohoto domova v porovnání s ostatními civilizacemi světa.

Měli bychom najít takové znaky, které budou odpovídat obecné humanitě a nebudou v rozporu s existenčními zájmy Evropanů. Je třeba to učinit včas už proto, aby se této tematiky důrazněji než dosud nechopili domácí fundamentalisté a nezačali Evropu „hájit“ pod zrůdnými hesly neonacismu či jiných šovinistických ideologií. Myslím, že hned na počátku je třeba odmítnout rasové pojetí Evropy, neboť stejně dobrými dědici evropské civilizace mohou být lidé bílí, černí či žlutí. Na druhé straně by se však předmětem diskuse měly stát základní konfrontační body evropské a islámské civilizace – pojetí svobody, úcty k životu a k pluralitě jeho projevů, rovnoprávnost žen a další. Zvláštní váhu má otázka práva. Jakkoli nejsme dnes spokojeni s jeho výkonem, jeho základní rys, totiž teritorialitu, bychom měli rozhodně bránit. Je to výsledek tisíciletého evropského vývoje, který přinesl principiální rovnost občanů před zákonem. Prosazení islámského práva, byť zpočátku jen lokální, by znovu zavedlo dávno překonanou personalitu práva a celý systém evropského uspořádání by rozvrátilo. To by byl skutečně první krok k zániku dosavadní Evropy a počátek její islamizace.

Evropa by se měla ve svých základních dokumentech přihlásit ke svému duchovnímu dědictví. Pokud jde

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

o peníze, Evropa se neostýchá to učinit – na bankovkách Evropské měnové unie nechybějí symbolické prvky románské baziliky či gotické katedrály. Jakmile však jde o formulaci ústavy, utápí se nekonečné jednání v tisíce dílčích norem, jen aby nebylo nutné formulovat podstatu a kořeny, z nichž vyrostla Evropská unie. Místo jasné deklarace, kdo jsme, odkud přicházíme a kam chceme v pestrém a mnohotvárném světě směřovat, sdílíme zatím bezbarvé, bezpříznakové evropské občanství. Tato programová neurčitost už narazila na odpor v zemích, jejichž obyvatelé – nebo alespoň jejich intelektuální elity – mají vyhraněnou představu o své národní, náboženské a tím i civilizační zakotvenosti. Diskuse o vztahu křesťanství a evropanství, probíhající v sousedním Polsku, to jednoznačně dokládají.

To vše jsou na první pohled témata pro vrcholné politiky. Ve skutečnosti ovšem jejich řešení či opomenutí dopadne na každého z nás a zvláště na generace našich žáků a potomků. Máme tedy mlčet jen proto, že nedisponujeme výkonnou a legislativní mocí a že u nás není zakotven institut referenda? Před téměř čtyřmi staletími to byl J. A. Komenský, kdo zastupoval poražené a vyhnané, a pokud mu někdy naslouchali mocní, pak především proto, že v něm viděli úspěšného školmistra či nenapravitelného snílka. Komenský se přesto nevzdával a myslel za horizont vlastního života, neboť věřil, že současné konflikty dokáže svět překonat a jednou se může stát lepším místem

**Je to vaše volba!,
proklamují plakáty
před sídlem
Evropského
parlamentu
v Bruselu.**

pro život. Neodmítejme malověrně tuto inspiraci a uvažujme, co lze dělat v malé zemi, jíž se víc než kdykoli dříve dokořán otevřel evropský komunikační prostor. Vyjděme od výuky a výchovy lidských bytostí, od činnosti, která je důstojným posláním všech typů škol, ale při níž největší tvůrčí prostor mají univerzity, neboť učí nejen své žáky, ale i příští učitele a budoucí politiky.

Co je tedy v našich možnostech? Pokud bychom se chtěli inspirovat Komenského přesvědčením, že cesta k nápravě vede přes vzdělávání a kultivaci ducha, pak se nabízí několik vzájemně se doplňujících možností. Žádná z nich není jednoduchá a každá klade nároky na dlouhodobou vytrvalost. Jejich podstatnou výhodou je to, že jsou alespoň zčásti, zejména v počátcích, zvládnutelné ve vysokoškolském a akademickém prostředí. Tedy:

(1) *Učíme téma evropské civilizace jedním ze závažných předmětů na vysokých a postupně i na středních a základních školách.* Poskytněme nastupujícím pokolením vzdělávání v tomto směru, diskutujme s nimi o tom, co pro nás tato civilizace znamená, do jaké míry nám na ní záleží a zda máme vůli ji zachovat. Učme je toleranci a porozumění vůči jiným civilizacím, ale pěstujme jejich sebevědomí k obraně dědictví, které nám zanechaly desítky minulých pokolení.

(2) *Rozvířme o tomto tématu diskusi na celospolečenské úrovni; zbavme se tabuizace závažných otázek a strachu z přemýšlení o budoucnosti; postavme téma civilizace na úroveň srovnatelnou s tématy ekologickými.* Pokusme se přenést tato témata do ideově vyprázdněného politického prostoru a nabídněme je prozíravějším politickým stranám. Můžeme při tom využít konceptu „vůdčí kultury“ nabízejícího kritéria pro trvalé a pokojné začlenění menšin do většinové spo-

lečnosti při jasném stanovení podmínek, jakými jsou zejména osvojení si většinového jazyka jako základního komunikačního nástroje, zvládnutí nezbytných znalostí nového prostředí, respektování platného práva a dalších civilizačních norem.

(3) *V mezinárodních diskusích se snažme vyjádřit české stanovisko jako příspěvek země, která má za sebou zcela výjimečné zkušenosti, neboť se už 600 let potýká s problémem soužití různých věr, a která – ať již v dobrém či zlém – pokročila tak daleko v sekularizaci veřejného i soukromého života.*

(4) *Snažme se formulovat jasná, ale poučená stanoviska k přístěhovalectví do otevřeného schengenského prostoru a k jeho regulaci, k otázkám asimilace, integrace a multikulturalismu, tedy ke konceptům, s nimiž již jsou určité zkušenosti, které však čekají na nezávislé vědecké zhodnocení.* V univerzitním a akademickém prostředí máme možnost – na rozdíl od nezávazných a naprosto neinformovaných prohlášení některých politiků – vést vážnou diskusi o tom, které cesty do budoucnosti jsou schůdné a které příliš riskantní; zda a v jaké podobě si přejeme rozšíření Evropské unie na východ a jihovýchod, či jaké důsledky by mělo přijetí Turecka, v němž se znovu probouzí programový islamismus, za perspektivně nejlidnatější stát Evropské unie.

(5) *Navažme na dobré zkušenosti s výchovou zahraničních studentů a uplatněme je v co největším rozsahu s důrazem na ty země, v nichž je vůle sdílet s námi evropské hodnoty.* Někteří z takových absolventů u nás zůstanou a obohatí český genofond, jiní se vrátí a většinou po celý život zůstanou věrnými přáteli a podporovateli společných myšlenek, které si osvojili v době studií. Uprostřed krize se takový návrh může

jevit jako nespelnitelný, ale mějme na paměti, že tu nejde o program na rok či dva, nýbrž na celá desetiletí!

Dovolte mi slovo závěrem: vím, jak je nepopulární mluvit o nových povinnostech a nákladech v době, kdy máme už dosavadních starostí nad hlavu a kdy cítíme stálý nedostatek financí. Jsem však přesvědčen, že před námi stojí a narůstají vážné problémy, jejichž zvládnutí si vyžaduje pevnou vůli a dlouhodobé intelektuální úsilí. Perspektiva je stále ještě otevřená, ale neměli bychom spoléhat na to, že tomu tak bude i za deset, dvacet či padesát let. Není příliš daleká doba, kdy by i pro evropskou loď v oceánu lidských pohrom mohlo být pozdě. Mysleme tedy na dědictví evropské kultury a na civilizaci, v níž chceme žít a pro niž chceme vychovat své žáky i své potomky. *Ještě je čas!*

JAROSLAV PÁNEK,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

**Historické
vyobrazení
Evropy s částí
Afriky a Asie
pocházející
ze 17. století**

KDE SE V ČR PĚSTUJE KVALITNÍ ZÁKLADNÍ VÝZKUM?

Současné debaty o kvalitě výzkumu v ČR vyvolalo zavedení hodnocení výzkumných pracovišť na základě tzv. Metodiky, kterou vypracovala Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Metodika RVVI by měla odpovědět také na výše položenou otázku; to, k čemu vede, je však předmětem ostrých sporů. V příspěvku předkládáme jednu z možných variant posuzování kvality základního výzkumu. Jsme si vědomi, že tato varianta sama o sobě pro řádné zhodnocení nestačí a že metoda slouží spíše pro identifikaci těch organizací nebo skupin, které kandidují na příslušnost ke špičce, než metoda pro jejich srovnávání.

Zdůrazňujeme, že se budeme zabývat pouze základním výzkumem a jako příklad si vezmeme vědy o živé přírodě (LS) a chemické vědy (tj. vědy, které v AV ČR přísluší k tzv. II. vědní oblasti). Budeme se tedy věnovat pouze menšímu výseku toho, co postihuje Metodika RVVI. I v této oblasti však mohou být výsledky pro některé podobory pod- nebo nadhodnoceny. Příspěvek je proto míněn pouze jako upozornění na některé parametry, jež mohou do určité míry odrážet kvalitu výzkumu. V úvodu se pokusíme některé otázky diskutovat v obecnější rovině.

Jak se poznají organizace, ústavy, skupiny, které provádějí špičkový základní výzkum? Když se zeptáte váženého vědce, co je v základním výzkumu důležité, pravděpodobně vám odpoví, že to jsou kvalitní publikace, jež se poznají především podle jejich citovanosti. Bylo by tedy možné vzít souhrnný počet citací a ten použít jako kritérium „významu“ vědce, skupiny, ústavu apod. Skutečně se tak někdy postupuje, vzniká však řada problémů a otázek. Citace jsou několikero druhu – citace věcné (kdy se někdo odvolává na výsledek, aby na něj navázal, popř. ho vyvrátil), citace zdvořilostní (autor se chce někomu zalíbit, ale ve skutečnosti jeho výsledek nepoužívá, jen zvyšuje jeho citovanost), citace formální (autor chce dát najevo, že přečetl hodně literatury, a zmiňuje vše, co se k danému tématu váže) apod. Všechny tyto citace se mohou vyskytovat také v dobrých článcích a dobrých časopisech (možná v menší míře než v těch špatných).

Za jaké období je vhodné citace brát? Za celý život? To závisí na cíli hodnocení. Pokud chceme někomu udělit vyznamenání za celoživotní zásluhy, je pravděpodobně vhodná citovanost celoživotní. Ta se však zřejmě nehodí, jestliže chceme hodnotit výzkumnou skupinu za účelem přidělení dotace na další období a zajímá nás její „okamžitý výkon“ jako určitý předpoklad budoucího úspěchu. Obvykle se proto používá období co nejkratší, ale takové, aby výsledky nebyly zatíženy velkými statistickými chybami. Citovanost každé publikace má určitý časový náběh a po určité době zase odeznívá, a je tu-

díž nutno brát ohled na publikace a citace několik let pozpátku. Velmi významné práce vznikají i v dobrých skupinách zřídka, a proto se při použití krátkého intervalu vystavujeme riziku, že to nejcennější bude pominuto.

Citovanost určité práce můžeme posuzovat až po delší době od jejího publikování. V krátkých časových intervalech se obvykle používá tzv. impakt faktor (IF). IF publikace představuje očekávaný roční počet citací publikace určený z dvouletého intervalu pro časopis, který práci uveřejnil. Výhoda tohoto odhadu je, že IF známe ihned, jakmile byla práce přijata do tisku; nemusíme tak čekat, jak bude práce citována. Samozřejmě, skutečnost pro konkrétní publikaci může být hodně odlišná, ale v průměru vzato představuje IF vhodné kritérium, s nímž pracují komise hodnotící výzkumné pracoviště. Po určité době (několik let) je vhodné posoudit, do jaké míry skutečná citovanost dané práce odpovídala IF.

Další problém souvisí s tím, že „není citace jako citace“, tj. pokud nás někdo cituje v prvotřídním časopise, je to jistě významnější než citace v časopise lokálním, širší veřejnosti neznámém. Tento fakt se obvykle přehlídí, i když je dosti podstatný. Hodnoty IF jsou odvozeny ze všech citací, tj. pracuje se s určitou „průměrnou citací“, která se však pro různé časopisy liší (velmi kvalitní časopisy prakticky necitují práce z málo významných časopisů, kdežto naopak je to běžné). Proto je skutečná společenská odezva na publikaci dána nelineární závislostí na IF (spíše určitou mocninou).

Je možné citovanost „našvindlovat“? Mnozí vědci vám odpoví, že je to obtížné a v dobrých časopisech téměř vyloučené. Zásluha jednotlivce na určité publikaci však může být velmi odlišná – od autorství myšlenky a vykonání experimentů, sepsání a prosazení do tisku ve významném časopise až po formální „připsání“ na práci, která je nakonec hodně citována. Setkal jsem se s případem profesorské obhajoby, kdy měl kandidát tisíc citací, všichni ho podpořili a on úspěšně prošel řízením s velkým a upřímným potleskem. Když jsem se však podíval podrobněji na jeho publikace, zjistil jsem zarážející věc: prakticky všechny

citace byly na publikace z dřívějšího období, kdy dotyčný spolupracoval se světově známým vědcem. Pak se rozešli a dotyčný už publikoval pouze v nevýznamných časopisech, zatímco známý vědec pokračoval v úspěšné kariéře. Při hodnocení úspěšnosti jednotlivců, skupin i organizací je proto důležité pro každou publikaci určit, kde vznikla a kdo je skutečně jejím autorem. Důležitý je korespondující autor (alespoň v oblasti LS a chemických věd), neboť ten zpravidla práci napíše, je často „duchovním otcem“ publikace a jeho pracoviště je obvykle místem, kde vznikla její zásadní část.

Metodiky hodnocení výzkumu si obvykle nevěšmají (nebo jen velmi málo), komu daná publikace patří. Metodika RVVI to řeší dělením bodů za publikaci mezi organizace v poměru počtu autorů (s určitými výjimkami). Jestliže však chceme zhodnotit stav výzkumu (např. za účelem rozhodnutí o dalším financování), je důležité zjistit, kde určitá publikace vznikla, tj. kde máme základnu, ze které lze vycházet a na níž lze stavět. Některé skupiny fungují na principu spolupráce s jinými skupinami a vlastně samy o sobě nic významného nevyprodukují; ty samozřejmě přispívají k výzkumné produkci a zejména při formálním hodnocení, např. „kumulativního IF“, mohou být velmi úspěšné. Zřejmě však netvoří základnu, na které by bylo možné plánovat další rozvoj výzkumu (v organizaci, v ČR). To platí také z toho důvodu, že vědecký pracovník může být vychován pouze jiným vědcem. Úroveň žáků je na dlouhou dobu určena úrovní učitele.

Výchova vědce zasluhuje zvláštní pozornost, protože je to „běh na dlouhou trať“, který zdárně doběhnou jen ti nejlepší. Ve společnosti je velmi málo lidí schopných vědecké práce, která je vysoce náročná a vyžaduje určitý talent – velmi inteligentního člověka ochotného mnoho let velmi tvrdě pracovat. Když to říkám mladým lidem, kteří se přijdou zeptat na možnost uplatnění, obvykle se už neozvou. Než vznikne výzkumný tým, tj. skupina schopných lidí, kteří intenzivně pracují, a než se propracuje na takovou úroveň, že ji kolegové v zahraničí uznávají, trvá to mnoho let a nedá se to uspěchat. Proto je potřeba při plánování základního výzkumu do budoucna vycházet z úspěšných týmů, jež u nás již existují. Destrukce těchto týmů by znamenala těžko obnovitelné ztráty.

Známy je také problém s různými obory, kdy citovanost může být odlišná v závislosti na zvyklostech, ale také na počtu pracovníků v daném oboru. Například obor (dle WoS) *Biochemie a molekulární biologie* má ročně ve všech časopisech 2,5 mil. citací, zatímco *Námořní inženýrství* má 1000 citací ročně. Zatímco někteří vědci v prvním oboru mají 1000 citací za rok, v tom druhém nebo podobném oboru by vědec vysoké citovanosti stěží dosáhl.

Jak bylo řečeno, hodnota citovanosti či jejího derivátu (např. kumulativního impakt faktoru) pro špičkového vědce se liší v závislosti na oboru, což je předmětem sporů. Z jedné strany je logickou interpretací citovanosti jakási „cena publikace(i) na vědeckém trhu“. Poté je možné citovanost kumulovat za celý život a součet je

vlastně jakýmsi vyjádřením „hodnoty, kterou vědec vytvořil“. Ze strany druhé jsou však obvyklé citovanosti vědců v různých oborech různé. Očividně to znamená, že některé obory jsou ve společnosti žádanější, aktuálnější, mají větší počet časopisů atd. Jiné disciplíny jsou aktuální méně. To ale znamená, že špičkový vědec v aktuálním oboru bude mít více citací než špičkový vědec v odvětví málo aktuálním a „maximální hodnota“, kterou může v životě vytvořit, bude v prvním případě větší. Rozhodnutí o financování určitého oboru (nebo oblasti) je věcí spíše politickou než odbornou; každá země má určité priority, které by měly navazovat na tradici, tj. na existující „silné“ obory, a zohlednit potřeby země. V rámci těchto priorit by ovšem kvalitnější organizace nebo skupiny měly mít větší finanční podporu.

Důkladné hodnocení výzkumných organizací se obvykle provádí mezinárodním panelem expertů (komisí). Jak známo, toto hodnocení v sobě skrývá nebezpečí zaujatosti a nekompetentnosti. Pokud je ale panel vybrán odpovědně, měl by být výsledek objektivně lepší než jakákoli samotná scientometrická analýza. Hodnocení výzkumných organizací prvotřídními odborníky je vhodné také z toho důvodu, že některé velké objevy byly učiněny v oblastech na okraji vědeckého zájmu (např. Mendelovy zákony dědičnosti). Kvalitní výzkum v málo aktuálních oborech by mechanické hodnocení, založené na pouhém počítání citací nebo IF, poškodilo, zatímco komise by jej měla rozeznat. Komise by však také měla v zásadě vycházet ze scientometrických údajů (citovanosti, kumulativního IF) a odchylky ve svých závěrech kvalifikovaně zdůvodnit. Hodnocení by mělo být provedeno jednotným způsobem pro všechny (např. české) výzkumné instituce v daném oboru.

Dvě hypotézy o kvalitě základního výzkumu

Jak je vidět z úvodu, scientometrie je v zásadě uznávaným nástrojem pro hodnocení vědecké práce a jejího významu pro společnost, avšak citovanost, IF a podobné parametry jsou zatíženy mnoha závažnými problémy. Jde tedy o to vybrat takové parametry, které by odrážely skutečnou kvalitu co nejlépe. Pokusíme se nejprve ukázat na základě dat z WoS pro zahraničí, že o kvalitě základního výzkumu platí dvě hypotézy. Ty by se měly vztahovat striktně řečeno vždy jen k určitému oboru; pro dosažení dostatečné velikosti souboru dat však budeme předpokládat, že jejich platnost je obecnější, a to pro skupinu blízkých oborů (LS a chemické vědy). Pro účely tohoto příspěvku budeme o zemi, organizaci zabývající se výzkumem nebo výzkumné skupině hovořit jako o „organizačním celku“. Počet publikací za určité období (např. tři roky) označíme N a počet těchto publikací s $IF > a$ označíme N_a . O publikacích s vyšší hodnotou IF ($IF \geq 4$) budeme hovořit jako o kvalitních publikacích; publikace s hodnotou $IF \geq 10$ budeme považovat za vysoce kvalitní. První hypotéza je následující:

1. Úroveň výzkumu organizačního celku koreluje s podílem (vysoce) kvalitních publikací na celkové produkci publikací.

Poměr N_a/N pro $a \geq 4$ je vyšší, je-li vyšší vědecká úroveň organizačních celků. Hodnota N_a/N je pro velké

a zatížena větší statistickou chybou, a proto je vhodné volit pro porovnání určité optimum. Při testování pravdivosti této hypotézy budeme vycházet ze známé (všeobecně dosti uznávané) úrovně základního výzkumu vybraných organizačních celků (viz tab. 1).

Tabulka č. 1. Počet publikací (2007–2010) v oblasti LS a chemických věd vybraných zemí a ústavů se známou úrovní výzkumu v závislosti na IF časopisu. Podíly N_4/N , N_{10}/N , a N_{20}/N jsou uvedeny v %. Poznámka: Data byla stažena z WoS k 15. lednu 2010.

Země (organizace)	Počet publikací (N)	Počet publikací s IF > 4 (N_4)	Počet publikací s IF > 10 (N_{10})	Počet publikací s IF > 20 (N_{20})
Rakousko	47 930	10 017 (20,9 %)	1 342 (2,8 %)	326 (0,68 %)
Finsko	39 036	7 729 (19,8 %)	781 (2,0 %)	269 (0,69 %)
Česká republika	36 468	4 595 (12,6 %)	438 (1,2 %)	113 (0,31 %)
Polsko	71 443	7 716 (10,8 %)	643 (0,9 %)	157 (0,22 %)
Slovensko	11 365	1 102 (9,7 %)	57 (0,5 %)	23 (0,20 %)
Inst Canc Biol (Dánsko)	118	81 (69,0 %)	20 (16,9 %)	11 (9,30 %)
Inst Mol Biotechnol (Rakousko)	151	115 (76,0 %)	49 (32,4 %)	23 (15,20 %)

Z tabulky vidíme, jak se mění podíl (vysoce) kvalitních publikací v závislosti na IF pro jednotlivé země, kdy podíl N_a/N je pro země s vyšší úrovní výzkumu v oblasti kvalitních publikací ($a = 4, 10, 20$) také vyšší. Rovněž je vidět, že uznávané instituce s vysokou úrovní výzkumu mají velký podíl těch nejkvalitnějších publikací ($a = 10$ a 20). Pokud bychom provedli srovnání s ještě vyspělejšími zeměmi (Německo, Anglie, USA, Japonsko), dostali bychom ještě vyšší podíly v oblasti kvalitních publikací.

Označíme dále jako „vlastní publikace“ určitého organizačního celku (N^*) takové publikace, v nichž je

korespondující autor z daného organizačního celku. Vlastní a současně (vysoce) kvalitní publikace pak označíme N_4^*/N , N_{10}^*/N , N_{20}^*/N . Druhá hypotéza je následující:

2. Úroveň výzkumu organizačního celku koreluje s podílem vlastních publikací na celkovém počtu (vysoce) kvalitních publikací.

Organizační celky s vysokou úrovní výzkumu se poznají podle toho, že mají vysoký podíl vlastních (vysoce) kvalitních prací (viz tab. 2).

**Výchova vědce
zasluhuje zvláštní
pozornost,
protože je během
na dlouhé trati,
který zdárně
dokončí
jen ti nejlepší.**

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Tabulka č. 2. Podíl vlastních publikací na celkovém počtu publikací u vybraných zemí a ústavů se známou úrovní výzkumu v závislosti na IF časopisu. Data byla stažena z WoS k 15. lednu 2010 (nejprve byly stanoveny podíly ze vzorku 3 x 500 publikací a z nich počty publikací). Údaje v posledním sloupci jsou v některých případech zatíženy značnou statistickou chybou.

Země (organizace)	Počet vlastních publikací (N^v/N)	Počet vlastních publikací s IF > 4 (N_4^v/N_4)	Počet vlastních publikací s IF > 10 (N_{10}^v/N_{10})	Počet vlastních publikací s IF > 20 (N_{20}^v/N_{20})
Rakousko	25 403 (53 %)	4 007 (40 %)	510 (38 %)	111 (34 %)
Finsko	23 031 (59 %)	3 710 (48 %)	250 (32 %)	86 (32 %)
Česká republika	22 610 (62 %)	1 195 (26 %)	70 (16 %)	12 (11 %)
Polsko	56 440 (79 %)	1 929 (25 %)	90 (14 %)	14 (9 %)
Slovensko	6 933 (61 %)	176 (16 %)	6 (10 %)	1 (4 %)
Inst Canc Biol (Dánsko)	51 (43 %)	41 (50 %)	10 (50 %)	4 (36 %)
Inst Mol Biotechnol (Rakousko)	54 (36 %)	40 (35 %)	28 (57 %)	15 (65 %)

Když porovnáváme dva organizační celky (např. Slovensko a Rakousko), opět vidíme, že vyšší úroveň výzkumu jednoznačně koreluje s vyšším podílem vlastních publikací v oblasti kvalitních výsledků ($N_{10}^v/N_{10} = 10\%$ pro Slovensko a 38% pro Rakousko; také $N_{20}^v/N_{20} = 4\%$ a 34% pro uvedené dvě země); rozdíly však nalezneme i pro $a = 4$. Excelentní instituce se vyznačují právě vysokým podílem vlastních prací, a to u vysokých IF, protože o tyto publikace v jejich případě zejména jde. S rostoucí úrovní výzkumu se tedy nejen zvyšuje zastoupení kvalitnějších publikací, ale navíc uvnitř této kategorie roste podíl vlastních prací.

Kde v ČR vznikají vlastní a současně kvalitní publikace

Nyní vyhodnotíme publikace z ČR pro LS a chemické vědy s využitím výše zmíněných hypotéz. Vzhledem k malému počtu vlastních publikací v časopisech s $IF \geq 10$ se omezíme na $IF \geq 4$ (vzali jsme 10% , tj. 670, nejlepších časopisů z WoS, což odpovídá $IF \geq 4$). Podobně jako v předchozí kapitole budeme hodnotit období tří let. Určíme počty publikací typu N_4^v a podíváme se ve WoS, kdo v těchto časopisech z ČR pravidelně publikuje.

Celkem snadno si můžeme sestavit seznam úplných názvů zmíněných časopisů a ten použít v režimu „Advanced Search“ k vyhledání všech publikací v těchto časopisech za léta 2007–2010. Publikace českých vědců lze najít příkazem „cu = czech republic“ (15. ledna 2010: zhruba 36 000 publikací). Zatím jsme vzali práce všech typů (články, dopisy, přehledové články, některá abstrakta konferencí apod). Průnikem této množiny s množinou všech prací v časopisech s $IF \geq 4$ dostaneme přibližně 4600 publikací. Vytvoříme si *Marked List* všech těchto prací, soubory s jejich charakteristikami, a stáhneme si je do počítače (nutno vytvořit 10 souborů po 500 publikací). Málo významná jsou zřejmě abstrakta konferencí, byť publikovaná v kvalitních časopisech, a proto je vypustíme, stejně tak dopisy do redakce apod. Ponecháme publikace typu „article“, „review“ a „proceeding paper“ (těch však není mnoho); dohromady zbude 2800 prací.

Při dalším kroku zjistíme počet vlastních publikací podle korespondujícího autora (viz předchozí kapitola). U interdisciplinárního výzkumu mohou být dva korespondující autoři, z nichž se v našem výsledném souboru objeví pouze jeden. Tyto případy by šlo samozřejmě zohlednit, ale vzhledem k velmi malému počtu takových publikací se jimi nebudeme blíže zabývat. Nebudeme dále určovat podíly vlastních publikací k celkovému počtu, protože cílem je najít, kde a v jakém rozsahu je zastoupen kvalitní základní výzkum nehlédě na počty pracovníků, velikost organizací a jejich finanční zdroje. V tabulkovém procesoru snadno nalezneme odpovídající pole se jménem a adresou korespondujícího autora. V seznamu sloupce korespondujících autorů vyhledáme „Czech Republic“; výsledkem je seznam přibližně 1200 prací, které však zahrnují všechny obory.

Abychom vymezili obor, jímž se chceme zabývat, seřadíme si data podle sloupce SC (Science Category – oblast vědy) a vymažeme obory neživé přírody a společensko-vědní. Zbude 945 prací, které budeme dále analyzovat. Tento seznam umožňuje určit pracovníky a pracoviště v oblasti LS a chemických věd, kde se ve smyslu tohoto příspěvku „dělá kvalitní výzkum“. Lze samozřejmě diskutovat, zda je 10% nejlepších časopisů vhodný podíl (nebo zda $IF \geq 4$ je vhodná mez). Při posledním hodnocení našeho ústavu (BFÚ AV ČR) komisí odborníků byly brány v úvahu práce v časopisech s IF nad 5 a komise z jejich počtu vyvozovala pro náš ústav závěry. Z toho lze soudit, že pro určité obory zvolené oblasti (LS a chemické vědy) bude $IF \geq 4$ vhodná mez; u jiných oborů může být tato mez příliš vysoko nebo nízko. Získaný počet prací (přibližně 1000) je pro další analýzu přiměřený. Pokud bychom zvolili hranici vysoko (např. pro $IF \geq 10$), byl by počet prací 20krát nižší. V této kategorii u nás systematicky publikuje jen velmi málo vědců.

Zaměříme-li se na jednotlivé organizace, celkem snadno zjistíme počty prací (viz tab. č. 3).

Soubor si lze stáhnout na webových stránkách http://www.ibp.cz/Vlastni_publicace_CR_2007-10.xlsx. V prvním sloupci je uveden korespondující autor a jeho adresa. Můžeme si snadno ověřit tabulku č. 3 a po se-

Tabulka č. 3. Počty vlastních publikací (N_4^v) zveřejněných v 10 % nejlepších časopisů pro české výzkumné organizace za období 2007–2010 (zkratky podle WoS)

Organizace	Počet vlastních publikací v 10 % nejlepších časopisů	Dělení na podjednotky
Acad Sci	498	Inst Mol Genet 37 , Inst Expt Med 17 , Inst Organ Chem & Biochem 128 , Inst Expt Bot 14 , Inst Macromol Chem 23 , Inst Biophys 61 , Inst Microbiol 49 , Inst Analyt Chem 10 , Inst Phys Chem 46 , Inst Entomol 8 , Inst Parasitol 9 , Inst Plant and Mol Biol 3 , Inst Physiol 31 , Inst Syst Biol & Ecol 5 , Inst Chem Proc 12 , Inst Anim Physiol & Genet 12 , Inst Bot 8 , Inst Inorgan Chem 7 , Inst Vertebrate Biol 2
Charles Univ	192	Fac Sci 51 , Fac Med-1 45 , Fac Med-2 4 , Fac Med-3 9 , Fac Pharm 14 , Fac Math 9 , Med Fac Hosp 8 , Univ Hosp Motol 6 , other Hosp of Charles Univ 19 a další
Masaryk Univ	61	Fac Sci 43 , Natl Ctr Biomol Res 8 , Fac Med 8 (nejsou zde brněnské nemocnice, viz Hosp)
Palacky Univ	27	Fac Sci 22 , Fac Med 5
Other Univ	74	Univ Pardubice 13 , Univ S Bohemia 23 , Univ Def 7 , Mendel Univ 5 , Tech Univ Ostrava 4 , Univ JE Purkyne 3 a další
Hosp (nemocnice)	22	St Annes Univ Hosp 7 , Univ Hosp Brno 8 , a další (nemocnice UK uvedeny pod Charles Univ)
Other Institutes	71	Inst Chem Technol 28 , Inst Cli nand Expt Med 10 , Inst Hematol and Blood Transfus 6 , Masaryk Mem Canc Inst 5 , Natl Inst Publ Hlth 4 a další

řazení podle jména lze zjistit, kdo (který tým) v dané oblasti věd (systematicky) publikuje vlastní práce v kvalitních časopisech. Jak již bylo řečeno, také uvnitř oblasti LS a chemických věd je řada podoborů, které mohou mít „latku“ příliš vysoko, a proto je pro ně hodnota N_4^v nižší, než by odpovídalo jejich kvalitě. Tyto podobory by tedy měly být srovnávány pouze mezi sebou. Z tabulky můžeme jít až na úroveň skupin, pro něž nám hodnota N_4^v poskytne první orientaci o kvalitě výzkumu daného týmu. Tak např. pro BFÚ AV ČR (Inst Biophys) lze zjistit, že většina týmů publikuje pravidelně vlastní práce v kvalitních časopisech. Kromě absolutních počtů publikací je však vhodné si všimnout dynamiky vývoje týmu, a to zejména nově ustavených skupin a dalších atributů „zdravého kolektivu“. Důležitá je mezinárodní spolupráce, počet grantů, účast na výuce na VŠ, věkové složení týmu atd. Kvalitní může být samozřejmě také tým, který má řadu vlastních publikací pod zvolenou hranicí (IF = 4). Pokud má někdo výsledky uplatnitelné v praxi, bývá to také důvodem pro určitou toleranci menší výkonnosti v publikování. Je proto potřebné, aby tyto skutečnosti posoudil člověk s využitím dalších analýz. Všechny uvedené okolnosti bychom však viděli spíše jako korekce nebo dočasné výjimky než jako pravidlo. Pravidlem pro výzkumný tým by mělo být systematické publikování vlastních prací v kvalitních časopisech.

Zavedení a použití „vlastních publikací“ ve smyslu tohoto příspěvku samozřejmě neznamená, že bychom chtěli snižovat význam spolupráce, zejména se zahraničními partnery. Například BFÚ AV ČR má dalších přibližně 60 publikací za tři roky v kategorii IF > 4 ve spolupráci s jinými pracovišti, v nichž je uveden korespondující autor z cizího pracoviště. Spolupráce je potřebná, ale měla by vycházet co nejvíce z vlastního kvalitního výzkumu a měla

by být budována na rovnoprávném základě. Tento výzkum je tedy podle našeho názoru třeba podporovat.

Závěr

Vycházejíce z obecných úvah jsme formulovali dvě hypotézy o kvalitě základního výzkumu, které se nám zdály důležité, a sice že úroveň výzkumu organizačního celku (země, organizace, skupiny) koreluje (1) s podílem (vysoce) kvalitních publikací na celkové publikační produkci a (2) s podílem vlastních publikací na celkovém počtu (vysoce) kvalitních publikací. Tyto hypotézy jsme se pokusili doložit s využitím údajů z WoS pro některé země a některé organizace, u nichž je úroveň výzkumu dosti obecně známá. Soudě podle výsledků se zdá, že kvalitní výzkum v určité zemi nebo organizaci je charakterizován publikacemi s vysokým IF, které navíc vznikají na vlastních pracovištích země či organizace. Vzali jsme proto tuto charakteristiku za základ a pokusili jsme se vyhodnotit kvalitu výzkumu v organizacích ČR pro LS a chemické vědy tak, že jsme stanovili počty publikací v 10 % nejlepších časopisů (IF ≥ 4), jež vznikly na pracovištích těchto organizací za období 2007–2010. Výsledky analýzy uvedené v tabulce č. 3 ukazují, že z tohoto hlediska je zdaleka nejvýkonnější výzkumnou organizací v ČR Akademie věd ČR, kde vzniká více než 50 % vlastních publikací s IF ≥ 4. Na druhém místě je Univerzita Karlova s 20 %. Výkonnost ostatních organizací je podstatně menší. Jak již bylo uvedeno, vyhodnocení nelze považovat za konečné či úplné; je to jedna z možností a k formulaci konečných závěrů nestačí. K tomu jsou potřebné další údaje a měla by je provést korektně sestavená mezinárodní hodnotící komise. ■

STANISLAV KOZUBEK,
Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.

KRAJINA MĚSTA – MĚSTO V KRAJINĚ

V prostorách Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze se 20. ledna 2010 uskutečnila konference Krajina města – město v krajině, která byla již šestým interdisciplinárním fórem, na němž zástupci historických a geografických disciplín diskutovali o tématech spadajících do mezní disciplíny zvané historická geografie.

Účastníci symposia ve svých příspěvcích z různých úhlů analyzovali vztah města a krajiny, dvou zdánlivě protikladných fenoménů. Krajina – obecněji řečeno přírodní podmínky – determinovaly život a konání člověka od počátku. Ovlivňovaly formy a strukturu osídlení, přesuny lidí na kratší i delší vzdálenosti, určovaly způsob obživy... Otisk činnosti člověka v krajině je minimálně od dob průmyslové revoluce čím dál patrnější a člověk na několik století podlehl dojmu, že se stal vítězem onoho soupeření. Představa o tom, že člověk nad přírodou zvítězil, když pochopil fungování celé planety Země, popsal živou i neživou přírodu a odhalil principy fyzikálních a chemických jevů a procesů, které využil ve svůj prospěch, je dnes obecně chápána jako překonaná. Člověk na prahu 21. století se stále více zajímá o kvalitu prostředí, v němž žije, a krajina se stává tématem nejenom věd přírodních, ale také humanitních.

Historická geografie chápe dnešní podobu krajiny jako výsledek působení přírodních sil a člověka, které mnohdy mělo a má charakter konfrontace. Tato mezioborová disciplína propojuje prostor a čas a zdůrazňuje fakt, že člověk žije v určitém čase a v prostoru.

Nikdy tomu nebylo jinak, na což historická věda mnohdy – opomínajíc prostorový aspekt událostí – zapomíná. Geografům zase často unikají příčiny zkoumaného jevu tkvící v minulosti. Ideálním výsledkem je tedy spolupráce badatelů, kteří se nezdráhají překročit tradičně vymezené hranice svých oborů.

Město, zavedená sídelní forma středoevropského regionu, jejíž počátky na našem území sahají hluboko do středověku, může být chápáno jako výsledek činnosti člověka. Nicméně přírodní podmínky ovlivňovaly nejenom vznik města. Prověřily jeho životaschopnost v počátcích existence, determinovaly jeho další rozvoj a ovlivňují jej významně dosud.

Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i., pořádá konference na historicko-geografická témata již od roku 2005. Symposia (jejich přehled viz tabulka) přitahují pozornost odborníků nejen z řad geografů, ale také archeologů, urbanistů, architektů, kartografů, geoinformatiků a památkářů. Letošní zasedání uspořádal Historický ústav ve spolupráci s Katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Chronologický záběr přednesených příspěvků byl velmi rozsáhlý – sahal od konstituování sítě měst a specifík vývoje jednotlivých lokalit ve středověku až po urbanistické koncepce posledních let. Setkání naznačilo šíři využitelných pramenů a současně i metodická úskalí při jejich využívání. Jako základní skupiny se ukazují prameny kartografické a ikonografické, ale velkou vypovídací hodnotu namnoze mají i prameny osobní povahy a prameny vyprávěcí (např. cestovní deníky a cestopisy).

Krajina jakožto určující faktor (nebo spíše komplex faktorů) se pochopitelně týká nejen měst a sídelních struktur městského charakteru (jež stály v centru pozornosti přítomného workshopu), ale má zásadní vliv také na utváření a vývoj sídelní sítě obecně – vsí, hradů či klášterů. Jakýkoli z právě zmíněných sídelních celků stejně jako solitérních areálů měl své místo v krajině. Zatímco v případě hradů se jednalo o cílené vizualizace již v době jejich zakládání (hrady jakožto symboly ovládnutého prostoru), v případě měst to byl

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETTIN

až pozdní středověk a raný novověk, který docenil a plně rozvinul možnosti jejich propagandistického využití: veduty měst jakožto forma prezentace s využitím škály prvků dobového vnímání „městskosti“ (především v podobě hradebních systémů a předimenzovaných vertikál věží vytvářejících městská panoramata) a v řadě případů i krajinných prvků. Jak zachycení města, tak okolní krajiny (v grafické, ale i narativní podobě) bylo amalgámem prvků autentických a topoi – jejich odlišení (ve smyslu „fotografické věrnosti“ vedut) – bývá obtížným, ba často neřešitelným úkolem.

Z hlediska dokumentace historické krajiny v bližším i vzdálenějším okolí měst jsou prvořadým pramenem historické mapy a plány. Jsou dokumentem nejen „zmizelé krajiny“ (zejména ve smyslu komunikačních sítí a hospodářských aktivit, neboť dokládají někdejší důlní činnost, vinařství, rybníkářství apod.), ale umožňují rekonstruovat dynamiku jejího vývoje, proměňující se způsoby využití jednotlivých ploch i celých – libovolně určených (geomorfologicky, historicky, územně-správně) – územních jednotek (*land-use*), stejně jako její někdejší vizuální podobu, v níž jsme při soustředěném studiu schopni odhalit někdejší prostorové zákonitosti, souvislosti a vizuální osy (*designed landscape*, aktuální nejen pro baroko – „barokní komponovaná

krajina“ – ale i pro období starší i novější). Na konferenci nebyl opomenut ani význam map a plánů z hlediska studia vývoje (a zániku) sídelních struktur na územích (velko)městských aglomerací stejně jako z urbanistického úhlu pohledu. ■

*EVA CHODĚJOVSKÁ a ROBERT ŠIMŮNEK,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.*

Historickogeografické konference pořádané Historickým ústavem AV ČR od r. 2005

2005	Cesty historické geografie, centra, trendy, projekty, perspektivy, 26. ledna 2005
2006	Historická krajina a mapové bohatství Česka. Prameny, evidence, zpřístupňování, využívání, 25. ledna 2006
2007	Společnost a krajina v minulosti na rekonstrukčních mapách, 24. ledna 2007
2008	Regiony – časoprostorové průsečíky?, 23. ledna 2008
2009	Vnímání krajiny v minulosti – historická krajina dnes, 21. ledna 2009
2010	Krajina města – město v krajině, 20. ledna 2010 (ve spolupráci s Katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK Praha)
2011	Průmyslová krajina a kulturní dědictví – téma pro historickou geografii (pracovní název)

GENDER, ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI, VÝZKUM

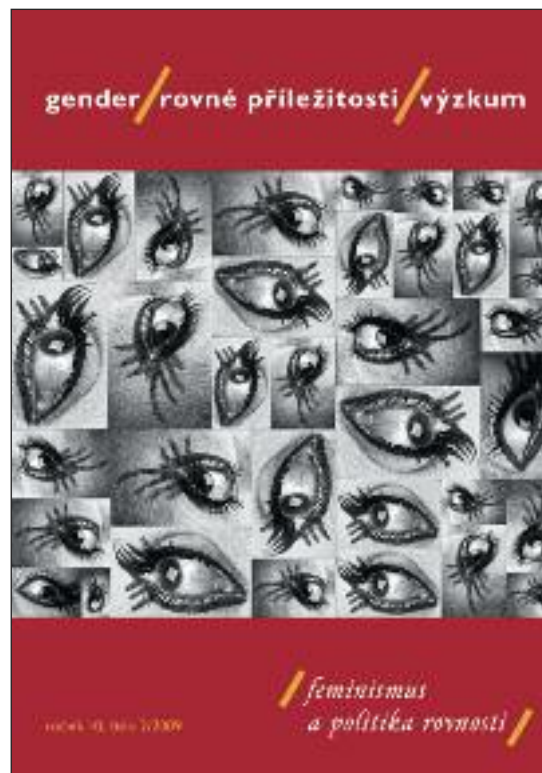
Transdisciplinární časopis genderových studií

Genderová studia představují dynamicky se rozvíjející oblast bádání, která se od počátku 90. let prosazuje i v České republice. Postupně zde byla etablována výzkumná a univerzitní pracoviště a při Gender Studies, o. p. s., funguje také specializovaná knihovna. Zpočátku ovšem chyběl odborný časopis, který by podpořil rozvoj genderových studií a poskytl platformu jak pro odborníky a odbornice působící v této oblasti, tak pro studentky a studenty se zájmem o témata související s genderovou strukturou společnosti, genderovými aspekty kulturních a ekonomických vzorců či utvářením genderové identity.

Časopis Gender, rovné příležitosti, výzkum se zaměřuje na otázky související s politickou participací a reprezentací žen, na vztah mezi soukromou a veřejnou sférou a postavení žen v rodině a na kritické zkoumání genderu v rámci společenského uspořádání. Titulní strana č. 2/2009.

Časopis *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, který vydává Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., založilo v roce 2000 oddělení Gender & sociologie. Původně vznikl jako bulletin, ze kterého se v průběhu vývoje, jenž rovněž odráží rozvoj genderových studií u nás, stal uznávaný a recenzovaný odborný časopis pro transdisciplinární oblast genderových studií a feministické teorie, propojující obory sociologie, antropologie, politologie, filozofie, psychologie, historie či ekonomie. Jeho obsahové zaměření garantuje mezinárodní redakční rada; články v něm vycházejí v češtině a angličtině. Časopis je zařazen v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, který schválila RVVI.

Gender, rovné příležitosti, výzkum slouží jak odborníkům a studujícím, tak do jisté míry veřejnosti – zejména z řad političek a politiků, neziskových

organizací či médií. V české společnosti otevírá odbornou debatu k zásadním tématům souvisejícím s rozvojem genderové rovnosti; za všechny jmenujme například politickou participaci a reprezentaci žen, postavení mužů a žen v rodině či genderové aspekty marginalizace a multikulturalismu. Vedle původních článků převážně od českých autorek a autorů jsou v časopise rovněž publikovány překladové texty významných feministických odbornic. V posledním čísle byl například otištěn překlad původního eseje kritické teoretičky Iris M. Young, ve kterém autorka polemizuje s dnes již klasickou knihou feministické teorie *Gender Trouble* od Judith Butler. Iris M. Young je jednou z nevlivnějších teoretiček současnosti, jejíž práce z oblasti teorie demokracie, spravedlnosti a genderu se vyznačují nejen precizním analytickým zpracováním, ale také nespornou kritickou imaginací. Vřelý vztah Iris M. Young k České republice dokazuje taktéž skutečnost, že v závěru života věnovala svou osobní knihovnu Centru globálních studií, které ji zpřístupnilo v knihovně Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i. U příležitosti vydání tohoto textu jsme také uspořádali seminář, který se dotýkal otázek feministické politiky ve vztahu ke konceptu veřejnosti, vymezení kategorie genderu a jejího využití ve feministických společenských analýzách či reflexe

Účastnice
a účastníci
semináře
Iris M. Young
a Judith Butler
o feminismu
a genderu

feministického úsilí o uchopení genderové identity. Na semináři vystoupila mimo jiné dr. Hana Havelková, která se zamýšlela nad vztahem kulturní politiky a materiální politiky v České republice, nebo dr. Marek Hrubec, jenž poukázal na propojení kritiky feministické kulturní politiky z pera Iris M. Young a jejího pojetí globální spravedlnosti.

Stále aktuálnímu tématu politického zastoupení žen a jejich vlivu na rozhodování bylo věnováno celé číslo časopisu v roce 2008. V České republice jsou ženy v politice významně podprezentovány, a to nikoli pouze ve vrcholné politice, ale také na všech úrovních veřejně volených funkcí. Naše současná společnost prošla historickou zkušeností naplnění řady sociálních a politických požadavků týkajících se ženských práv (ale ne pouze ženských) – jde například o všeobecné volební právo, právo na majetek, právo na rovné vzdělání atd. Nicméně skutečnost, že se toto formální uznání žen jako plnohodnotných bytostí stále plně neodráží v realitě, se jeví jako velmi naléhavý problém. Rozpor mezi demokratickými ideály vyjádřenými v deklarované rovnosti všech lidí a každodenní realitou tak upozorňuje na širší demokratický deficit v naší společnosti.

Další významnou oblastí s ohledem na rovné příležitosti žen a mužů, která byla na stránkách časopisu prezentována, je téma rodiny a vztahu mezi soukromou a veřejnou sférou. Ačkoli lze v současných západních společnostech vysledovat pozitivní momenty v oblasti emancipace žen a demokratizace genderových rolí, jsou stále doprovázeny zvětšujícími se nerovnostmi mezi různými skupinami žen a strukturálně danými omezeními svobody některých skupin žen a jejich možností odmítnout tradiční genderové role. Zatímco některým skupinám žen současný společenský vývoj umožňuje do

značné míry se odpoutat od zodpovědnosti za péči a domácnost, marginalizované skupiny žen paradoxně uzavírá do pout neplacené a málo placené reprodukční činnosti. V České republice se například zejména v průběhu 90. let minulého století tlak rostoucí nezaměstnanosti, orientace na individualismus a genderově konzervativní postoje k péči o malé děti promítly do uplatnění genderově slepých politik, které přispěly k ohrožení postavení matek na trhu práce i k posunu příjmové chudoby od domácností jednotlivců k rodinám s dětmi. Evropská unie proto nyní definuje společenskou podporu péče o děti jako jeden z důležitých cílů, které mají podpořit jak genderovou rovnost, tak požadavky sociální spravedlnosti obecně. Za důležitý efekt podpory formální péče se také považuje uvolnění potenciálu ženské pracovní síly. Vliv rodičovství na zaměstnanost je v České republice velmi významný a konkrétně vliv raného mateřství na zaměstnanost je u nás nejvíce negativní ze všech zemí EU.

Diskuse nad těmito a dalšími aktuálními otázkami na stránkách tohoto odborného časopisu iniciuje další vědecké aktivity, semináře apod. Přispívá nejen k rozvoji transdisciplinární oblasti genderových studií, ale také ke kultivaci české společnosti směrem k větší genderové spravedlnosti a naplnění demokratických ideálů. Recenzovaný časopis *Gender, rovné příležitosti, výzkum* je přístupný i v elektronické podobě na webových stránkách www.genderonline.cz, kde naleznete další informace: například o redakční radě či o podmínkách recenzního řízení. ■

ZUZANA UHDE,
Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

←
Na semináři
vystoupili také
Hana Havelková,
vedoucí Katedry
genderových studií
FHS UK,
a Marek Hrubec,
ředitel Centra
globálních studií.

Již od roku 1993 se mohou studenti a akademičtí pracovníci veřejných vysokých škol v České republice ucházet o stipendia a dotace na projekty spolupráce s rakouskými vzdělávacími institucemi v terciárním sektoru vzdělávání.

Umožňují jim to prostředky poskytnuté českým i rakouským ministerstvem školství a vědy vložené do programu

AKTION Česká republika – Rakousko, spolupráce ve vědě a vzdělávání, který potrvá do 31. 12. 2015.

Na zasedání v rámci spolupráce s Veterinární a farmaceutickou univerzitou v Brně a Veterinární univerzitou ve Vídni diskutovali odborníci na téma aplikace právních předpisů EU týkajících se hygieny potravin na zvěřinu z volné přírody.

Výuku pomocí zpěvu na Letním kurzu češtiny pro rakouské a němčiny pro české studenty – Sommerkolleg – v Českých Budějovicích pořádaly Vladimíra Květounová z JU a Hana Sodeyfi z Univerzity ve Vídni.

Stipendia programu se od ostatních liší tím, že jsou určena pouze pro přípravu diplomové, doktorské či habilitační práce (tedy pro studenty od magisterského stupně studia). Výhodou pro uchazeče je skutečnost, že mohou stipendijní pobyt absolvovat na kterékoli vysoké škole v Rakousku, kde se jejich specializace vyučuje. Nemusí se tedy při získávání příslibu přijetí od rakouského pedagoga omezovat pouze na školy, které již mají uzavřenu smlouvu o spolupráci či zapojení do příslušného programu. Vysokoškolští učitelé ve věku do 45 let mají možnost požádat o jednoměsíční stipendium až třikrát ročně. Akademičtí pracovníci mohou na základě návrhu projektu získat dotaci na spolupráci ve výuce a vědě, např. přednášky hostujících profesorů, společné studentské semináře a praktika, bilaterální vědecká sympozia a zasedání, vědecké exkurze studentů, společné vypracování a vydání skript a učebnic, spolupráci ve výzkumu a zpracování doktorské práce v tandemu český a rakouský student. Přehled schválených projektů naleznete ve Zprávě programu za předchozí rok (www.dzs.cz), rovněž v Databázi projektů: http://www.dzs.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=280&.

Jednou z nejspěšnějších aktivit programu jsou 2–3 bilaterální letní jazykové kurzy, tzv. Sommerkollegs. Čeští i rakouští studenti se na nich během tří týdnů učí jazyk druhé země pod vedením rodilých mluvčích.

S SPOLUPRÁCE RAKOUSKEM

Odpoledne diskutují, poslouchají přednášky zajímavých osobností, absolvují čtyři odborné exkurze, večer sledují filmy sousední země a v tandemu český a rakouský student připravují projekty na další dny. Celodenní intenzivní komunikaci v obou jazycích, jíž si především čeští studenti často cení nejvíce, umožňuje také ubytování česko-rakouských dvojic.

Vědečtí pracovníci Akademie věd a dalších v. v. i. se mohou ucházet o podporu nákladů na mobilitu při spolupráci s rakouskými partnerskými institucemi prostřednictvím Programu vědecko-technické spolupráce s Rakouskem, který poskytuje prostředky na dvouleté projekty s termínem podání návrhů projektů jedenkrát ročně, a to 15. října 2010.

Úryvky ze zpráv ze stipendijních pobytů:

Absolventka studijního pobytu na Univerzitě v Linci: *Během pobytu v Linci jsme měla velmi dobrou možnost uskutečnit svůj plánovaný záměr. Lektorky mne nechaly vyučovat a také v praxi využít vlastní výukové programy. Získala jsem přehled o nejčastějších chybách a těžkostech při výuce češtiny u německy mluvících studentů, na jejichž základě sestavím nové materiály pro výuku češtiny.*

Absolventka výzkumného pobytu na Zemědělské univerzitě ve Vídni:

Výzkumná měření jsem dělala v laboratoři Institutu hydrauliky a vodního hospodářství pod vedením prof. Dipl.-Ing. Dr. Andrease Klika. Mým hlavním cílem bylo získat důkazy pro diplomovou práci. Během prvních třech týdnů jsem prováděla tři pokusy na simulátoru deště typu „Norton Ladder Rainfall Simulator“ a sama jsem zkoušela experimenty připravit, provést a vyhodnotit údaje. Tak jsem dobře poznala jejich metodiku. Vzhledem k tomu, že na ČVUT, Fakultě strojního inženýrství, používáme stejný simulátor,

Termíny pro podávání návrhů projektů programu AKTION:

30. dubna a 31. října 2010

Termín pro podání žádostí o stipendium pro studenty:

15. března 2010

Termín pro podání žádostí o stipendium pro pedagogy:

15. března, 30. dubna a 31. října 2010

Podrobné informace včetně příslušných formulářů: <http://www.dzs.cz>

Nabídku jednostranných rakouských stipendií, určených především pro mladé vědecké pracovníky, naleznete na www.grants.at.

Stipendia určená ke studiu v Rakousku, a to i pro studenty bakalářských studijních programů, poskytují LLP/Erasmus a CEEPUS: <http://www.dzs.cz>.

zkoušela jsem porovnávat výsledky z obou pokusů. To velmi urychlilo časově náročný výzkum.

Absolventka vědeckého pobytu na Univerzitě ve Vídni, Institutu dějin umění:

Cílem mého disertačního projektu bylo rozšíření dosavadního výzkumu jihočeských gotických nástěnných maleb. Snažila jsem se poukázat na kulturní souvislost se sousedními rakouskými oblastmi Horní a Dolní Rakousy, ale také se vzdálenějšími regiony Štýrskem a Tyrolskem, tedy s oblastmi, které italský vliv do Čech zprostředkovaly. Řešený projekt navazuje tematickým a časovým ohraničením na projekt Akademie věd ČR Korpus nástěnných maleb v Čechách 1370–1430. Jakožto stipendistka jsem měla příležitost poznat práci výzkumné pracovnice dr. Elgy

VŠECHNA FOTA: ARCHIV AUTORKY

Lanc, která zpracovává a systematicky zkoumá rakouské středověké nástěnné malby v projektu Rakouské akademie věd Korpus středověké rakouské nástěnné malby.

*HELENA HANŽLOVÁ,
vedoucí kanceláře programu,
Dům zahraničních služeb*

V rámci Letní překladatelské školy, kterou uspořádaly Michaela Kuklová z Univerzity ve Vídni a Manuela Schwaerzler z Ostravské univerzity, se studenti zúčastnili autorského čtení v Městské knihovně ve Znojmě.

Vyhlášení veřejného výběrového řízení na obsazení funkce ředitele pracoviště

Rada Fyziologického ústavu AV ČR, v. v. i.,

vyhlašuje veřejné výběrové řízení na obsazení funkce ředitele/ředitelky pracoviště.

Požadavky:

- splnění zákonných podmínek podle ustanovení § 17, odst. 4 až 6 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění;
- vysokoškolské vzdělání a vědecká kvalifikace;
- významné výsledky vědecké činnosti;
- organizační schopnosti a zkušenosti;
- jazykové znalosti; morální bezúhonnost.

Příhlášky se stručným životopisem, doklady o dosažené kvalifikaci, přehledem dosavadní praxe a seznamem hlavních vědeckých prací zasílejte písemně nejpozději **do 2. dubna 2010** na adresu:

Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i., Vídeňská 1083, 142 20 Praha 4.

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

Nový projekt Národohospodářského ústavu AV ČR a Jana Švejnara

Také vám připadá, že v České republice chybí skutečně fundovaná debata o směřování naší země? Že se veřejná diskuse utápí v množství osobních animozit a žabomyších válek a že často chybí nestranný kvalifikovaný pokus problémy analyzovat a až na základě kvalitní analýzy hledat řešení? Průzkumy veřejného mínění i naše každodenní zkušenost ukazují na značnou míru znechucení české veřejnosti z planých a manipulativně vedených debat a z osobních zájmů motivovaného politikaření.

**Zakladatel
projektu IDEA
Jan Švejnar**

Ač se zdá, že existuje téměř něco jako veřejný konsensus požadující změnu kvality veřejného života, reálných pokusů něco změnit je málo, a pokud se objevují, často spíše končí pokusem vybudovat vlastní politickou kariéru. Skutečně se s tím již nedá nic dělat a jediné, co zbývá, je rezignace a čekání, zda se v průběhu příštích dekad náš veřejný život zkultivuje sám od sebe? Smutná je z tohoto pohledu často i pozice akademických pracovníků – třebaže by měli patřit mezi elitu společnosti a měli by se podílet na debatě o směřování naší země, často ti nejlepší ztrácejí o veřejné debaty zájem, protože jsou znechuceni nízkou úrovní argumentace a údajnou neochotou veřejnosti na kvalitnější úroveň debaty přistoupit. Výsledná hospodářská a sociální politika se pak často vytváří spíše na stranickém základě než na bázi širšího politického a společenského konsenzu podloženého fakty a odbornou analýzou.

Přitom je záhodno s touto situací bojovat a pokud možno rychle. Česká republika sice dokončila systémovou transformaci od komunismu k demokracii a tržní ekonomice, ale aby skutečně uspěla v mezinárodní soutěži, je nutné maximálně využívat potenciálu, který naše země v sobě má. Bez kvalitní veřejné debaty a určité strategie směřování naší země to však nemusí být možné. Novým pokusem tento status

quo změnit je IDEA (Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu), projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. IDEA se chce stát moderním a politicky nezávislým myšlenkovým centrem (think-tankem), které bude vytvářet a nabízet širokou škálu podstatných myšlenek a názorů pro veřejnou sféru založených na solidní analýze, přispívat ke vzniku celonárodní vize a strategie pro budoucnost a poskytovat občanům dostatečné informace k tomu, aby byl jejich hlas výrazněji slyšet uprostřed společenského dění a jejich zvolené představitel vedl k odpovědnosti vůči veřejným zájmům. V neposlední řadě je cílem projektu také více zapojit akademickou sféru do fundované veřejné debaty.

Inspirací pro projekt IDEA byly prof. Švejnarovi zkušenosti osvědčených a fungujících významných think-tanků v zahraničí, např. the American Enterprise Institute, Brookings Institution, Council for Foreign Relations, The Third Way Institute a Center for Global Development ve Spojených státech, Institute for Public Policy Research (IPPR), Centre for Policy Studies (CPS), Centre for Economic Policy Research (CEPR), Royal Institute for International Affairs („Chatham House“) a Royal Society of Arts (RSA) ve Velké Británii, Centre for European Policy Studies (CEPS) v Belgii, Bertelsmann Foundation a Stiftung Wissenschaft und Politik v Německu, DeBenedetti Foundation v Itálii a CASE Foundation v Polsku. Myšlenkový obsah IDEA má být zajišťován experty, akademiky a politiky jak z České republiky, tak i ze zahraničí.

Od konce loňského roku není IDEA jen projektem na papíře. Má za sebou již první veřejnou akci, kterou bylo diskusní fórum *Nezaměstnanost a perspektiva konjunktury v České republice a v Evropě*, jež se konalo 14. prosince 2009. Na akci vystoupili prof. Jan Švejnar, doc. Daniel Münich a dr. Vilém Semerák, kteří společně prezentovali analýzu vývoje ekonomického cyklu ČR (včetně výsledků odhadů z ekonomického modelu CERGE-EI, společného pracoviště Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy a Národohospodářského

světě, strategie ČR versus strategie EU, přijetí a role společné evropské měny, eura, národní a evropská bezpečnost; (2) *Ekonomické a sociální reformy* – veřejné finance, vzdělání – výzkum a vývoj – inovace, zdravotní péče, důchody, pracovní trh; (3) *Témata životního*

ústavu AV ČR), analýzu vývoje dynamiky vývoje trhu práce a regionálních rozdílů v dopadech finanční krize. V závěrečné fázi se pokusili o predikci vývoje trhu práce a míry nezaměstnanosti v ČR v nejbližší budoucnosti. Podle jejich odhadu (založeného na datech dostupných na začátku prosince 2009) by měl v roce 2010 nastat pomalý návrat k ekonomickému růstu (celkový růst o 0,4–0,8 %). Ten by se měl odrazit i na trhu práce, kde přes další krátkodobé zhoršení dojde postupně ke stabilizaci. Zejména v druhé polovině roku by měla velmi mírně poklesnout míra nezaměstnanosti až k úrovni 6,7–7,3 %.

Nový projekt a první seminář vzbudily poměrně velký zájem i v podnikatelské sféře, což naznačuje, že také v této oblasti existuje značná poptávka po standardizaci a kultivaci českého veřejného prostředí. Zájem nezůstává pouze v rovině verbální podpory, ale i v rovině podpory finanční, která by měla umožnit, aby nový projekt i v budoucnosti fungoval jako skutečně politicky nezávislý a aby ho podnikatelé osobně podporovali. Prvního semináře se zúčastnili a do debaty se zapojili i špičkoví manažeři působící ve firmách, jako jsou např. IBM, Microsoft či Siemens.

Jaká budou následující témata, kterým se IDEA chce věnovat v roce 2010? Další plánovaný seminář se bude týkat velmi aktuální otázky fiskální situace České republiky. Cílem je analyzovat současný stav a připravit návrh změn v hospodářské politice, které by vedly k návratu k rozumnému hospodaření tak, aby byly respektovány nutné základy budoucího růstu české ekonomiky a životní úrovně české populace. Své aktivity hodlá tento projekt rozšířit i nad rámec seminářů. V budoucnosti by měla činnost IDEA postupně zahrnovat též širší konzultační a analytické aktivity ve formě účasti na parlamentních slyšeních, diskusích, kulatých stolů, seminářů, konferencí a setkání s občany, ale také vytvářet vlastní návrhy a analýzy, které budou veřejnosti přístupné na internetu.

Oblasti zájmu, jimž se bude IDEA v budoucnosti věnovat, můžeme zařadit do čtyř základních kategorií: (1) *Česká republika, Evropská unie (EU) a bezpečnostní situace v Evropě* – role EU v globálním

prostředí a energetiky – otázky globálního oteplování, emisní limity CO₂, obchodní povolení, energetická závislost a diverzifikace; (4) *Činnost státního systému České republiky* – etika ve veřejné službě, soudy a právní systém, zadávání veřejných zakázek na centrální a místní úrovni, efektivita regulačního systému.

Vedle zaměření na hlavní aktivity bude IDEA zároveň spolupracovat s českými akademickými institucemi a v relevantních oblastech i s jinými neziskovými organizacemi s cílem maximalizace efektivity a přínosu pro Českou republiku. Myšlenkový obsah IDEA budou zajišťovat experti, akademici a politici jak z České republiky, tak i ze zahraničí.

Co od nového projektu čekat do budoucna? Jeho úspěch není zaručen, ale má pro něj slušné předpoklady a dobrou výchozí pozici díky osobě zakladatele i podpoře jeho mateřské instituce. Pokud se podaří alespoň zčásti přispět ke zvýšení úrovně debat o ekonomickém směřování České republiky a pokud se zásluhou tohoto projektu podaří zlepšit i komunikaci mezi akademickou sférou a sférou veřejnou a komerční, určitě to za námahu a pokus stojí. ■

MARKÉTA MLIKOVÁ a VILÉM SEMERÁK,
Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

Prosincová diskuse projektu IDEA se setkala s velkým zájmem z řad zástupců soukromých společností, státní správy i médií.

VŠECHNA FOTA: ARCHIV NIHÚ AV ČR

NEPOLITICKÁ VĚDA aneb MŮŽEME SE OBEJÍT BEZ POLITICKÉHO ROZHODNUTÍ?

V úvodu svého příspěvku chci vysvětlit, že ač ze svazku univerzity, je instituce, již vedu, čistě výzkumná a sdílí všechny finanční radosti i starosti s ústavy Akademie věd ČR. O tom však psát nebudu. Rád bych, čistě technicky, položil otázku, zda je skutečně věda udržitelná a říditelná vědci samotnými (nebo alespoň těmi, kdo se za její zástupce v realitě současné České republiky prohlašují). Omlouvám se, že používám jako zdroj informací i tabulky hodnocení a metodiku hodnocení Rady pro výzkum vývoj a inovace. Jiná data bohužel v potřebné šíři dostupná nejsou a doufám, že čtenáři pochopí, že pro mou kvalitativní argumentaci vcelku postačí.

Předešším je tu otázka finanční. O příspěvek na provozování vědy žádá 373 institucí. Při bližším pohledu se ukáže, že z valné části (alespoň 90 %) spadají do jedné z kategorií „humboldtovské“ vědy. Jsou to akademie (v širším smyslu včetně jiných státem zřízených výzkumných institucí dnes různého právního postavení), univerzity a jejich fakulty a „neživé instituce“ jako muzea a archivy. Naše vědecká obec se stále i po více než 200 letech snaží poměřovat právě s tímto pruským systémem. (Odrazem toho je například snaha univerzit mít pokud možno filozofickou, přírodovědeckou, teologickou, lékařskou a právnickou fakultu.) Neboli, výše zmíněné instituce mají na příspěvek nárok, přiznejme jim statut členů výzkumné obce. Pokud bychom se chtěli úplně vyhnout politickému rozhodnutí, musíme všem jejich zaměstnancům platit státní výplatu. Právě absencí státem garantovaného zaměstnání se česká věda výrazně odchyľuje od humboldtovského ideálu. V řekněme 300 institucích v naší zemi se zaměstnanci zabývají výzkumem a měli by mít v řízení vědecké obce svůj demokratický hlas. Pokud by chtěli a odhlasovali si to, měli by být placeni jen za svůj výzkum. Myslím, že je zřejmé, že toto není možné už jen z finančních důvodů.

Držme se stále teze, že výzkumníci se mají řídit sami. Další možností je, že hlas každého výzkumníka by měl být vážen. Tato teze je v pozadí scientometrického hodnocení i všech ostatních mechanických hodnocení. Scientometrické či na scientometrii se vážící hodnocení prosazovali zejména protagonisté Akademie věd (československé, poté ČR) od začátku 90. let 20. století. Každý ústav měl svůj žebříček,

kteřý se s novým vedením a novou vědeckou radou vždy maličko pozměnil.

Současná metodika hodnocení VaV je jedním takovým odvozeným scientometrickým žebříčkem. Předem svého dovozování chci upozornit, že tak vehementně diskutované „nedoložitelné“ aplikované výsledky tvoří asi 15 % bodového ohodnocení. Takovou váhu je možno státem dotovanému aplikovanému výzkumu snad přece přiznat. Ve valné většině se tedy hodnotí prostřednictvím publikací – převážně impaktovaných (65 %). Domnívám se, že 20 % knihám a jiným sdělením náleží, zvláště v humanitních vědách. V disciplínách, jako je chemie a biologie, se impakt faktorem stále šermuje, a to vcelku po celém světě. Pro ilustraci cituji z nedávného rozhovoru: „[...] Co je v našem oboru nad impaktem 5, je určitě dobře [...]“ Jde o větu, která následovala těsně po stížnostech na chybnou interpretaci v (slušně impaktovaném) článku jednoho kolegy a unfair hodnocení jiného rukopisu dvojicí hodnotitelů.

Se zvětšující se skutečně politickou zátěží vedoucích vědeckých pracovníků – při získávání grantů, prosazování vlastních názorů na rozličné žebříčky apod. – přináší radost, je-li publikace správná alespoň v tom smyslu, že předpoklady modelu používaného k interpretaci jsou při měření co nejvíce naplněny a testovány a jsou popsány jejich limity. Nebývá to ovšem zvykem, protože valná většina vedoucích pracovníků a už vůbec ne postdoků a doktorandů, kteří články vesměs píšou, si není existence modelu ve své disciplíně vůbec vědoma, považují ho za fakt.¹ Jako příklad uvedu publikaci v kvalitním fyzikálním časopise, v níž bylo spektrum složené z 32 pěkných Gaus-

¹ Důvodem (v celém západním světě) je nedostatečně náročné vzdělávání zejména v matematice a dalších přírodních vědách, ale třeba i historii nebo rodném jazyce. V ČR je alespoň na řadě gymnázií a některých středních průmyslových školách zachováno povědomí o možné vyšší náročnosti studia, na vyšších stupních studia od bakalářské úrovně se však i u nás zcela rozpadá a nadaní studenti se rozplynou v průměru ostatních. Úroveň studia se přizpůsobí méně nadaným a vytvoří se pocit, že zvládnutím zkoušky (a případných několika dalších) byl zvládnut i obor. Povědomí o objektivitě nekonečnosti hranic poznání je to, co se vytrácí především. Z toho, konečností, pramení i scientometrie, která je ve velké míře i neúčtou ke skutečnému a pracovnímu poznání v nepopulárních, a tudíž neimpaktovaných a pozdě citovaných oborech.

OBĚ FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

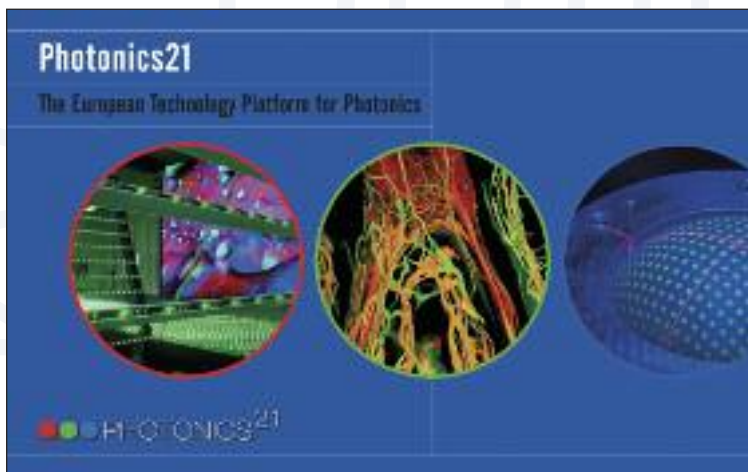
sovských peaků. Krásný výsledek, dokud se člověk nedočel, že detektor měl 32 měřicích prvků. Nebo: valná většina výzkumníků v biologii používá mikroskop a posuzuje rozlišení podle vzorce Ernsta Abbého z roku 1873, o němž již sám tvůrce věděl, že je jen nejjednodušším přiblížením. Věřím, že tvůrce 32 Gaussových křivek z 32 naměřených bodů, jistě postdok či Ph.D. student, prodává, jak nakoupil, prostě použil výstup z přístrojového software. Stejně tak mikroskopik do publikace s lehkým srdcem vloží obrázek ve formátu JPG a neví nic o transformacích, které obrázek podstoupil, neměřil odezvu čipu kamery ani se nesnažil objektivně nastavit zaostření. V 21. století jsou modely experimentální vědy vesměs skryty v přístrojovém software, v teoretické v mnoha případech zas ve všeobecně používaných výpočetních software.

Vyděme ale z tvrzení, že vysoký impakt faktor je zárukou kvality. Metodika RVVI tomu říká „článek v prestižním impaktovaném časopise“ a přisuzuje mu 500 bodů. Ostatní časopisy se pohybují mezi 10 až 300 body. Dříve to bylo 5 až 140 bodů. Body se tak tím nebo oním způsobem vypočítávají z pořadí časopisů podle bezprostřední citovanosti. Na tomto místě promiňte, následující věta není provokace. Jsou minimálně dvě součásti univerzity, u nichž se převážná část publikací překrývá se spolupracujícími pracovišti Akademie věd. A obě tyto součásti univerzit mají průměrné bodové hodnocení impaktované publikace vyšší než všechny partnerské ústavy Akademie věd. Tím nechci demonstrovat nic jiného, než že pokud si nastavíme žebříček a řídíme se jím, vždy lze z nějaké skupiny pracovníků určitého rozdělení výsledků vybrat ty, jejichž práce se lépe umístí v da-

ném žebříčku než průměr původní skupiny. I v lehké atletice je někdo lepší na maraton a jiný na vrh koulí. V tomto případě byl výběr součástí univerzity zjevně konformnější s žebříčkem RVVI než u partnerských ústavů AV ČR. V první desítku podle tohoto měřítka kvality (a tudíž fakticky hodnocení RVVI) samozřejmě ústavy Akademie naprosto převažují; vede ÚACH AV ČR, v. v. i., v Brně. Ovšem na dalších místech se již ústavy Akademie a univerzitní součásti mísí.

Proč se o tom tak šířím? Pokud totiž není vědec každý, kdo pracuje na „humboldtovské“ instituci, musíme najít jiné kritérium pro toho, kdo jím je. Tak třeba ten, kdo pracuje v instituci určité kvality, například s průměrným bodovým hodnocením publikace podle RVVI 30? To je pod polovinou škály mezi 0 a 63 nejlepšího ÚACH AV ČR, maximum je nad 145. Neboli: troufám si tvrdit, že všechny instituce publikující převážně v časopisech v horní polovině IF by měly v tomto měřítku bez problémů obstát, zejména ústavy AV ČR. Nebo jinak: chyba zařazení časopisu 50 % (např. z prvního do třetího kvartilu dle WoS) by neměla hrát roli. Mnozí ovšem propadnou i tak; a to i ti, které řada občanů tohoto státu považuje jako potřebné a k nimž se skutečně chodí ptát a učit, nemocnice, ústavy aplikovaného výzkumu, některé fakulty. Taková cesta bude jistě – a právem – politicky neprůchodná. Jenže se k ní de facto schyluje. Jen nemnozí pracují v oboru, kde lze poctivě vytvořit deset a více impaktovaných publikací do roka nebo jsou schopni bez cizího spoluautorství každoročně publikovat v *Nature* či *PNAS*. To je ale nutné k přežití v prostředí, kde výzkumník je každý, kdo přispívá do *RIV*. Bude to nakonec veřejnost, kdo nás vyléčí z představy, že vědci se dovedou řídit sami.

Každý, kdo si na happening Vážení vědy (20. 10. 2009, piazzetta Národního divadla) přinesl vlastní články, monografie nebo patenty, mohl své výsledky definitivně zvážit na dřevěné váze.

Česká republika není až tak výjimečná. Jen se v plné míře pustila do aplikace právě toho modelu vědy, který si vypracovali vědci sami (a který je svého druhu sportovním kláním). Ve dnech 14.–15. ledna 2010 jsem se v Bruselu zúčastnil konference evropské technologické platformy *Photonics 21*. Jde o profesní sdružení, jehož členy jsou právě ti, kdo dodávají hardware i software používané i ve vědeckých laboratořích – vývojáři Philips, Carl Zeiss, Leica apod. Při jednání hned několikrát zaznělo: tuto věc (např. přístroj na včasnou diagnostiku rakoviny) můžeme vyvinout, ale univerzity nejsou dobrými partnery, protože takový vývoj nepřinese články v *Nature* nebo *Science*.

Ve vsí účtě, v článcích je poznání jen zčásti. Je v nich též snaha se zviditelnit – reklama, odraz politických schopností autorů, nepřesvědčený kompromis dosažený v dialogu s hodnotitelem, aby už byl článek konečně přijat atd. V horní polovině tabulky často platí, že čím vyšší IF a čím horší adresa (např. většina českých), tím větší váha mimovědeckých kritérií. Navíc články vycházejí mnohdy s až dvouletým zpožděním za aktuálním stavem výzkumu. Opravdo-

vé poznání se jako vždy předtím, neboť tak funguje lidský mozek, předává společnou práci učitele a žáka. Se vsí pracností při základní výuce, selháními na půli cesty a hořkostí rozhodů, když žák učitele překoná. To, co společnosti něco přináší, jsou především stále noví žáci, z nichž se pravidelně stávají noví učitelé, noví výzkumníci či jen vedoucí pracovníci z praxe. Pokud si musí vývojové laboratoře firem vychovávat pracovníky samy, není divu, že jsou nespokojeny. A předávají své názory jak politikům, tak svému okolí. Pokud se tedy chceme vyhnout tomu, aby lidé neznalí rozhodovali o tom, co my vědci budeme dělat, musíme si především vychovávat žáky. Z jejich politického dialogu a ekonomické váhy po odchodu do praxe vyplyne, jaké obory jsou potřebné a je nutno podpořit. A celkem s jistotou přitom tam, kde je to na místě, vzniknou články v časopisech s IF v horní polovině tabulky daného oboru k uspokojení našeho soutěživého ducha. Vždyť i atletické rekordy vznikají často v klidu na domácím mítinku a ne zrovna na olympiádě.

Posledních 20 let bylo ovšem – bohužel – v tomto směru nevyužito ke škodě všech. Takže nás, co se dnes o financování vědy sváříme, se nejspíš už ona ideální budoucnost nedotkne. Jistě by nás mohla společnost oceňovat za naše vědecké výkony tak jako sportovce, v rámci národní hrdosti. K tomu by však byly třeba mezinárodně uznávané medaile. Těch se ale ve vědě uděluje po čertech málo a žádný Čech na ni už padesát let reálně neaspíroval. ■

DALIBOR ŠTYS,

Akademické a univerzitní centrum Nové Hradky

BEZPEČNOST ENERGETICKÉ POLITIKY

V poslední době se otevřela diskuse o jaderné energetice. V jednom z komentářů nešikovně zaznělo, že si naši potomci během 50 let s jaderným odpadem poradí. Již před více než 30 lety napsal Andrej Sacharov v článku Jaderná energetika a svoboda Západu, že jaderný odpad není technologický problém, ale nejoptimálnější a nejehospodárnější volba.

V průběhu posledních dvaceti let jsem několikrát navštívil impozantní laboratoř Oskarshamn a viděl pokroky ve vývoji technologií ukládání paliva. O bezpečnosti uložení v žulových horninách stovky metrů pod zemí nikdo nepochybuje – poslední švédské úvahy

vsak naznačují, že pokud k uložení vyhořelého paliva nakonec dojde, musí být skladiště lehce přístupné, protože pravděpodobně při dalším rozvoji jaderné energetiky a vzhledem k prohlubování energetické krize poslouží tyto již jednou použité palivové články jako nový

zdroj energie. Vždyť dnešní jaderné elektrárny v uranových peletách nechaly kolem 95 % energie! Ani Finové si s ukládáním vyhořelého paliva nedělají starosti.

Nezbytnou podmínkou jaderné energetiky je její bezpečnost a transparentnost. Srovnávat moderní tlakové či varné reaktory západní proveniencce s Černobylem je nezodpovědné matení veřejnosti. Sovětský svaz začal koncem padesátých let budovat grafitové reaktory RBMK jako východisko z hospodářské krize, do níž ho uvedly kolchozy. Země trpěla akutním nedostatkem potravin a do bývalé obilnice Evropy bylo nutno dovážet m. j. miliony tun obilí. Financovat tyto nákupy mohl pouze export fosilních paliv. Aby Rusko nezmrzlo, rozhodlo politbyro, že energii pro vnitřní trh budou dodávat elektrárny jaderné. Protože však ruský průmysl nebyl schopen vyrábět projektované moderní velké bloky VVER, začal z nouze používat bývalý vojenský grafitový reaktor na výrobu plutonia, jehož výkon byl ztroj- až zpětinasoben. Zatímco ředitel jaderné elektrárny v Sosnovém Boru se postavil proti moskevskému příkazu k provedení nesmyslného a nebezpečného experimentu na reaktoru RBMK, ukrajinský ředitel se vzepřít neodvážil. To spolu se špatnou přípravou operátorů způsobilo černobylskou katastrofu, která dnes slouží jako hlavní argument proti jaderné energetice. Mimochodem, o technologické neschopnosti SSSR vyrábět moderní reaktory typu VVER svědčí i to, že československý průmysl zvládl celých 24 jaderných bloků.

Nedávno jsem nazval naši energetickou politiku Kocourkovem. Dívám-li se na dnešní boom slunečních panelů, které však budou dodávat elektřinu až o 1400 % draž než Temelín, jsem trochu na rozpacích, zda ve skutečnosti nejde o velkolepý tunel. Strategii přežití lidstva je nutno budovat na úsporných energie-

tických technologiích, racionálním využití obnovitelných zdrojů, energie jádra – a to nejen štěpení, ale i fúze – a také na rozumném omezení růstu spotřeby a zákonitě tedy i zisků.

Nebetyčná hloupost či největší tunel?

Snaha podpořit „čistou“ energii však přináší jiná úskalí, na něž již 15 let marně upozorňuji. Nestabilitost elektrické převodové soustavy napájené větrnými elektrárnami či fotovoltaickými panely se najednou stala hlavním tématem a energetici varují před kolapsem. Počítejte se mnou: většinu naší elektřiny zatím vyrobí uhelné a jaderné elektrárny. Výrobní cena jedné kilowatthodiny je zhruba jedna koruna. Celkově se vyrobí kolem 70 TWh elektřiny, což stojí přibližně 70 miliard korun. Připomenu, že rekordní rozpočtový deficit v ČR je kolem 160 miliard Kč. Naši zákonodárci i vláda se dohodli, že 1 KWh z větrných elektráren bude vykupována (přednostně) zhruba za 3,50 Kč. Kdybychom chtěli všechnu elektřinu získat z větrných elektráren, zaplatili bychom za ni 245 miliard. Stejně tak byla stanovena výkupní cena za 1 KWh ze solárních panelů na 14 Kč (zase přednostní výkup) a tato cena je garantována na 13 let. Kdybychom za těchto podmínek chtěli vyrobit veškerou elektřinu ze slunečních panelů, stála by nás ročně místo 70 miliard přes jeden bilion – tedy více než 1000 miliard. Jinými slovy přes šest našich rekordních deficitů.

Snadno se dá spočítat, o kolik víc budeme platit za elektřinu při 10%, 20% či 30% podílu obnovitelné elektřiny. Při 30% podílu solárních panelů by nás výroba elektřiny stála skoro 380 miliard Kč. Navíc vítr nemusí vždy foukat – vždyť i současné katastrofální znečištění našeho ovzduší je způsobeno dlouhodobým bezvětřím. Nejvíce elektřiny se spotřebovává večer a v noci, kdy solární panely odpočívají. Takže stejně musí nastupovat náhradní zdroje: tedy uhlí, jádro a snad, budeme-li dosti hloupí, i plyn. Již dnes mají domácnosti problémy s placením účtů za elektřinu. Tony Blair před osmi lety varoval před „energetickou chudobou“. Co na to naši politici? Když o energetické politice nebudou rozhodovat osoby kompetentnější, ani my, ani naše děti se účtů za elektřinu nedoplatíme. ■

FRANTIŠEK JANOUC

Srovnávat moderní tlakové či varné reaktory západní proveniencce s Černobylem je nezodpovědné matení veřejnosti.

FOTO: ARCHIV AUTORA

Informace z 13. zasedání Akademické rady AV ČR dne 2. února 2010

Akademická rada se zabývala těmito nejdůležitějšími záležitostmi:

Svolala XXXVI. zasedání Akademického sněmu AV ČR (osmé řádné zasedání Sněmu v pátém funkčním období 2006–2010) na čtvrtek 22. dubna 2010 v 9:30 hodin s takto navrženým programem:

- Zahájení, schválení programu zasedání a volba pracovních komisí Akademického sněmu;
- Návrh výroční zprávy o činnosti Akademie věd ČR za rok 2009 a zpráva o činnosti Akademické rady za období od XXXV. zasedání Akademického sněmu – J. Drahoš (písemné materiály rozesílány s pozvánkou);
- Volby části členů Akademického sněmu pro funkční období 2010–2014 podle čl. 11 odst. 1 písm. e) a f) Stanov AV ČR (seznam kandidátů rozesílán členům Sněmu s pozvánkou);
- Návrh Koncepce činnosti Akademie věd ČR pro období 2010–2014 – J. Drahoš (písemný materiál rozesílán s pozvánkou);
- Návrh na úpravu Statutu Grantové agentury AV ČR – M. Flieger (písemný materiál rozesílán s pozvánkou);
- Návrh na úpravu Etického kodexu výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR – H. Illnerová (písemný materiál rozesílán s pozvánkou);
- Zpráva o hospodaření Akademie věd ČR v roce 2009 a její závěrečný účet – P. Bobák (písemný materiál rozesílán s pozvánkou);
- Zpráva Dozorčí komise Akademického sněmu – J. Kočka (písemný materiál bude rozdělán před zasedáním);
- Volné návrhy;
- Zpráva návrhové komise Akademického sněmu, schválení usnesení a závěr zasedání.

Schválila

- provedení restrukturalizačních opatření ke splnění usnesení vlády ČR k návrhu změn ve státní správě výzkumu, vývoje a inovací v Kanceláři AV ČR;

- úkony navržené Majetkovou komisí AV ČR ve věci nakládání s nemovitým majetkem dle zápisu z jejího 10. zasedání, konaného dne 26. ledna 2010.

Souhlasila

- s pokračováním zapojení AV ČR do HERA Network.

Jmenovala

- prof. Ing. Jiřího Čtyrokého, DrSc., předsedou Koordinační komise pro zařazování pracovníků pracovišť AV ČR do nejvyššího kvalifikačního stupně na zbytek funkčního období 2009–2013 s účinností od 2. února 2010;
- prof. RNDr. Zdeňka Stuchlíka, CSc. (Slezská univerzita v Opavě) členem Rady pro spolupráci s vysokými školami a přípravu vědeckých pracovníků AV ČR;
- doc. Ing. Karla Ciahotného, CSc. (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze) členem Rady pro spolupráci s vysokými školami a přípravu vědeckých pracovníků AV ČR;
- doc. Ing. Eduarda Hulicia, CSc., členem Rady pro podporu účasti AV ČR na evropské integraci výzkumu a vývoje.

Vzala se souhlasem na vědomí

- doporučení Vědecké rady AV ČR ke jmenování ředitelů pracovišť AV ČR.

Doporučila předsedovi AV ČR

- aby udělil čestnou oborovou medaili Jaroslava Heyrovského za zásluhy v chemických vědách prof. Barry L. Kargerovi, Ph.D. (The Barnett Institute, Northeastern University, Boston).

Vzala na vědomí

- zprávy o výsledcích kontroly a o opatřeních k nápravě zjištěných nedostatků v Ústavu informatiky AV ČR, v. v. i., v Ústavu chemických procesů AV ČR, v. v. i.

Učená společnost České republiky

Vás srdečně zve **13. dubna 2010** na přednášku prof. **Jiřího Bičáka** na téma
Einsteinovy dny a práce v Praze: relativita tehdy a dnes.

Přednášku a diskusi, která se uskuteční v **15:00 hod.** v budově Akademie věd ČR na Národní 3, Praha 1, místnost 206, uvede prof. Aleš Pultr, člen Rady Učené společnosti ČR.

Informace: dr. Jiřina Jedináková, Učená společnost ČR,
tel.: 221 403 384, e-mail: jedinakova@kav.cas.cz.

Informace z 250. zasedání Rady pro výzkum, vývoj a inovace dne 12. února 2010

ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY ZE ZASEDÁNÍ

Návrh na uplatnění ustanovení § 14 odst. 5) zákona č. 130/2002 Sb., v platném znění

Zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ukládá provozovateli IS VaVal povinnost v případech, kdy jsou do IS VaVal předány údaje, které neodpovídají definici datových prvků a které ovlivní výši poskytnuté podpory, takové údaje ze systému odstranit a upozornit na to Radu. Rada přerušila projednávání této problematiky na svém 249. zasedání a požádala provozovatele, aby na 250. zasedání Rady předložil návrh na uplatnění sankcí tak, aby poskytovatelé mohli podle § 14 odst. 5 zákona snížit podporu příjemci, který mu nepravdivé údaje předal.

Rada odsouhlasila materiál s tím, že poskytovatelům, kteří neodpovídající údaje předali a současně poskytují příslušným výzkumným organizacím institucionální podporu, snižuje podporu na rok 2011 o 50 %, a poskytovatelům, kteří poskytují podporu, ale údaje předaly jině orgány, snižuje podporu na rok 2011 o 10 %.

Metodika hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2009 – vypořádání detailních připomínek k výstupům z I. etapy Hodnocení

V návaznosti na usnesení z 249. zasedání Rady a na schválený postup stanovený v druhé etapě hodnocení výsledků byli jednotliví poskytovatelé požádáni o vyjádření a případně o konkrétní odůvodnění pro zpětné zařazení těch výsledků, které byly Radou navrženy k vyřazení, v termínu do 4. 12. 2009.

Vyhodnocení obecných připomínek bylo schváleno na 249. zasedání Rady, konkrétní připomínky k jednotlivým záznamům byly projednány s poskytovateli v období do 8. 2. 2010. Veškeré připomínky byly vyřešeny a jejich vypořádání bylo Radě předloženo bez rozporu.

Provozní řád IS VaVal – platný od roku 2010

Vzhledem k novele zákona č. 130/2002 Sb., vyhlášením zákona č. 110/2009 Sb., bylo vydáno nové Nařízení vlády č. 397/2009 Sb., o IS VaVal, které nabylo účinnosti dne 1. 1. 2010. Vzhledem k nabytí účinnosti prováděcího předpisu pro IS VaVal je nutno aktualizovat i *Provozní řád IS VaVal*.

Návrh na poskytování podpory pro účelovou dotaci velkých infrastruktur výzkumu podle § 4 odst. 1 písm. e) zákona č. 130/2002 Sb. a návrh stanoviska Rady

MŠMT zaslalo ke stanovisku Radě *Návrh na poskytnutí účelové podpory velkých infrastruktur pro výzkum, vývoj a inovace BBMRI, CESNET, CESSDA, CzechCOS/ICOS, CzechGeo/EPOS, CzechPolar, CZERA, ESS, ESS – survey, LINDAT/CLARIN, PALS, Reaktory Řež*.

Radě byl předložen návrh stanoviska, v jehož závěru se uvádí: „Rada doporučuje MŠMT materiál předložit vládě ve znění se zapracovanými připomínkami Rady a vládě doporučuje materiál schválit ve znění se zapracovanými připomínkami.“

MŠMT zaslalo ke stanovisku materiál Cestovní mapa ČR velkých infrastruktur pro výzkum, vývoj a inovace.

Radě byl předložen návrh stanoviska, v jehož závěru se uvádí: „Rada doporučuje MŠMT materiál předložit vládě a doporučuje vládě materiál schválit ve znění se zapracovanými připomínkami.“

Rada schválila návrh Stanoviska k návrhu s tím, že doporučuje zkrátit dobu aktualizace na jeden rok, a zároveň uložila sekretariátu zaslat stanovisko k tomuto materiálu MŠMT.

Harmonogram projednávání návrhů výdajů SR VaVal na rok 2011–2013 se zástupci rozpočtových kapitol

Každoročně předkládaný *Harmonogram projednávání návrhů rozpočtu na VaVal na rok 2011–2013* mezi zástupci Rady a poskytovateli je navržen v termínu od 8. do 16. 3. 2010, aby mohl být na rozdíl od předchozího období návrh výdajů předložen vládě již v květnu.

Souhrnné vyhodnocení výsledků programů výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ukončených v roce 2008

Další každoročně předkládaný materiál *Souhrnné vyhodnocení výsledků programů výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ukončených v roce 2008* byl zpracován podle usnesení vlády ze dne 23. 6. 2004 č. 644 k hodnocení výzkumu, vývoje a jeho výsledků a podle *Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2009*.

Aktualizace Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR – 2010

V roce 2008 podle schválených a zveřejněných podmínek v *Postupu přípravy Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR* bylo Radou deklarováno, že Seznam bude mít platnost pět let, tj. do 31. 12. 2012. Dále bylo deklarováno, že bude veden jako otevřený systém, kdy v ročních intervalech bude prováděna jeho aktualizace, při využití stejných hodnotících principů a kritérií. Seznam po aktualizaci 2009 zahrnuje celkem 467 periodik. Tento poměrně vysoký počet zařazených periodik zapříčiňuje ztrátu exkluzivitu seznamu a pravděpodobně jsou hodnoceny i „popularizační“ vlastních výsledků jako odborných článků.

Komise pro hodnocení výsledků výzkumu a vývoje proto doporučuje provést poslední aktualizaci Seznamu v roce 2010, ale pouze po provedení fyzické kontroly již zařazených titulů periodik. Aktualizace Seznamu v roce 2010 je tak rozšířena i o kontrolu vybraných asi 10 % titulů zařazených periodik v předešlých letech.

Zrušení usnesení vlády ze dne 29. září 2005 č. 1260 k návrhu na sjednocení administrativy výzkumu a vývoje

Důvodem zrušení je, že administrativní postupy v materiálu schváleném tímto usnesením již nejsou v souladu s novou právní úpravou v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací. V rámci usnesení bylo uloženo předsedovi RVVI a ministryni MŠMT předložit vládě návrh legislativních změn nezbytných ke zjednodušení administrativy výzkumu a vývoje. Úkol byl splněn předložením a schválením návrhu novely zákona č. 130/2002 Sb. a jeho prováděcích předpisů (zákon č. 110/2009 Sb., nařízení vlády č. 397/2009 Sb.). Více na www.vyzkum.cz.

PROGRAMY EUREKA A EUROSTARS A ÚLOHA SEKRETARIÁTU EUREKY PŘI JEJICH ADMINISTRACI

Sekretariát programu EUREKA v Bruselu zabezpečuje administraci dvou programů pro podporu komerčního výzkumu a inovací. Zástupce Svatopluka Halady, který v období 2005–2006 zajišťoval předsednictví ČR programu EUREKA, jsme požádali o přiblížení činnosti Sekretariátu a jeho role při spravování těchto programů.

FOTO: ARCHIV AUTORA

Jaká je úloha Sekretariátu a vaše role v jeho činnosti? Spravuje Sekretariát i další programy pro podporu výzkumu a vývoje?

Sekretariát zabezpečuje zejména dva hlavní úkoly – podporuje programovou strategii a činnost předsednických zemí EUREKY, které se střídají v ročním období, a provádí administraci spojenou s předkládáním návrhů projektů EUREKA a EUROSTARS a jejich hodnocením. Navíc zabezpečuje provoz webové stránky a aktivity public relations včetně účasti EUREKY na významných veletrzích, konferencích a dalších odborných akcích zaměřených na evropskou spolupráci ve výzkumu a inovacích. Sekretariát dále spravuje program CORNET a program ERA-SME, které pracují s malými a středními podniky a jsou součástí schématu ERA-NET, začleněného v 7. rámcovém programu Evropské unie.

Věnuji se aktivitám spojeným s programem EUROSTARS, kdy jsem v prvních třech výzvách působil jako koordinátor pro podávání návrhů projektů včetně následného hodnocení a vyhlášení výsledků, a jsem odpovědný za mezinárodní kontakty Sekretariátu s nečlenskými zeměmi a mezinárodními organizacemi počítaje v to přípravy nezbytných podkladových dokumentů.

Jak se od sebe programy EUREKA a EUROSTARS liší? Na jaké typy projektů se zaměřují?

Výzkumné projekty EUREKA a EUROSTARS nemají předem stanovené tematické zaměření. Obecně jsou ale cíleny na komerčně orientované výstupy, čímž podporují spolupráci mezi evropskými průmyslovými podniky, výzkumnými organizacemi a vysokými školami. Projekty se vytvářejí na základě zájmu výzkumných organizací, jež chtějí rychle uplatnit v praxi své výsledky, nebo naopak průmyslový podnik přizve ke spolupráci výzkumnou organizaci, aby společně vyřešily konkrétní technické zadání, které potřebuje výzkumnou podporu. Program EUROSTARS je specifický tím, že hlavním řešitelem projektu musí být malý nebo střední podnik, jenž realizuje vlastní („in-house“) výzkumné a vývojové čin-

nosti. V rámci projektu EUROSTARS potom spolupracuje s jakoukoli další organizací, ať je to například výzkumná organizace nebo další průmyslový subjekt.

Pro úplnost doplňuji, že v rámci EUREKY se ještě vytvářejí tzv. klastrové projekty, které iniciují velké průmyslové podniky, např. Philips, Alcatel, Siemens apod. Jde o velké tematické projekty nezbytné pro to, aby Evropa nezaostávala v oblastech, jako je mikroelektronika, technologie pro energetiku, integrované softwary atd.

Liší se proces předkládání a vyhodnocování projektů EUREKA a EUROSTARS oproti projektům 7. rámcového programu?

Projekty EUREKY se předkládají prostřednictvím národních kanceláří. Vyhodnocují se rovněž na národní úrovni s tím, že se používá jednotná metodika EUREKY. Administrace projektů vychází z národní úrovně, což je dáno způsobem financování, který v každé členské zemi využívá pouze národní prostředky na výzkum a vývoj. Lze je předkládat v průběhu celého roku a národní koordinátoři způsobilé projekty předávají do Sekretariátu. Projekty EUROSTARS mohou zájemci předkládat elektronickou formou na základě termínových výzev přímo Sekretariátu, kde se podrobují dvoustrupňovému centrálnímu hodnocení; nejprve je hodnotí techničtí experti, následně hodnotící panel. To znamená, že pro EUROSTARS platí stejná administrativní pravidla jako pro rámcové programy.

Jak úspěšné jsou projekty českých účastníků? Kde vidíte jejich silné či naopak slabé stránky?

V programu EUREKA se Česká republika řadí mezi neaktivnější země a české organizace ročně předkládají kolem dvaceti projektů, které jsou úspěšně vyhodnoceny a získávají možnost národního financování. Spoluřešiteli jsou také ústavy Akademie věd; velmi aktivně si v tomto směru počíná Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i. Myslím, že ústavy Akademie by mohly více využít prostor, který EUREKA z hlediska administrativní náročnosti a podpory národního financování

vání nabízí pro rychlou komerční aplikaci jejich výzkumných poznatků a výstupů. V programu EUROSTARS, v jehož rámci se uskutečnily tři výzvy, se ukazuje, že projekty s českou účastí často postrádají větší inovační náboj a jejich kvalitativní hodnocení – a tím i schválený počet – je například v porovnání s Rakouskem menší. Velmi potřebné je cíleně vyhledávat a nabízet výzkumné podněty, které mohou být ve spojení s malým nebo středním podnikem dotaženy k úspěšnému komerčnímu využití.

Připravuje Sekretariát do budoucna rozšíření aktivit?

V současnosti si vytváří podmínky z hlediska personálního obsazení a prostorového rozšíření k tomu, aby mohl nabídnout odpovídající profesionální služby a servis jak pro vyhledávání evropských partnerů, tak pro hodnocení různě zaměřených evropských projektů, zejména s účastí malých a středních podniků. Cílem je užší provázanost programů výzkumu a vývoje tak, aby se neztrácely kvalitní projekty, jejichž inovační výstupy pomáhají udržovat konkurenceschopnost Evropy v globální ekonomice.

Prezentace oceněných projektů EUREKA vedených českými firmami v Bruselu

Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj v Bruselu (CZELO) uspořádala 18. listopadu 2009 ve spolupráci se Sekretariátem programu EUREKA a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR odborný seminář, na němž představila tři projekty tržně orientovaného výzkumu programu EUREKA, které koordinovaly české firmy a jež v letech 2007, 2008 a 2009 získaly prestižní ocenění EUREKA a další významná ohodnocení.

Účastníkům, kteří pocházeli především ze styčných kanceláří pro výzkum a vývoj v Bruselu sdružených v rámci IGLO (Informal Group of Liaison Offices for R&D) a z dalších organizací v oblasti podpory výzkumu v Bruselu, v úvodu Martin Kašpárek představil služby a aktivity kanceláře CZELO. Programy EUREKA a EUROSTARS prezentoval Svatopluk Halada. O obsahu, strategii a cílech německého předsednictví programu EUREKA v období 2009–2010 hovořila jeho německá kolegyně Katharina Binder. Podrobnosti o řízení a financování programů EUREKA a EUROSTARS v České republice shrnul národní koordinátor Josef Martinec z MŠMT.

Zástupci českých firem poté na semináři představili oceněné projekty, které jejich společnosti připravily se zahraničními partnery a současně byly také hlavními řešiteli a koordinátory.

Projekt EUREKA/MEDEA+ Onom@Topic, jenž v roce 2007 získal cenu Noblanc Award, představil Ivo Rosol ze společnosti OK System, s. r. o. (Praha). Projekt si kladl za cíl vyvinout hardwarové a softwarové platformy „chytrých“ karet a rámec, který vytváří pro činnost státní správy v členských státech EU možnosti jednotného vydávání interoperčních dokumentů pro elektronickou identifikaci, autentifikaci a přístup k dalším elektronickým službám.

Projekt vývoje přenosného systému pro detekci výbušnin EULASNET EXPLOSIVES ANALYSER společnosti RS DYNAMICS, s. r. o. (Praha) prezentoval George Blaha. V roce 2008 obdržel cenu EUREKA Lynx Award, kterou získávají malé nebo střední podniky, jejichž ekonomický růst významně podpořily výsledky projektu EUREKA.

Projekt elektronických železničních map v Evropě LOGCHAIN+E-RAILMAP uvedl Petr Kroča ze společnosti JERID, s.r.o. (Olomouc), ta ho rovněž koordinovala. Tento projekt byl v loňském roce prezentován také na ministerské konferenci EUREKY v Portu a získal EUREKA Innovation Days 2009 Award za vysoký stupeň inovačního řešení.

Další informace o semináři včetně prezentací jednotlivých řečníků a fotodokumentace je k dispozici na stránkách kanceláře CZELO www.czelo.cz.

MARTIN KAŠPÁREK,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

Kancelář CZELO na svém semináři představila tři projekty tržně orientovaného programu EUREKA.

FOTO: ARCHIV KANCELÁŘE CZELO

EUREKA představuje mezivládní evropskou spolupráci, která od r. 1985 podporuje tržně orientovaný výzkum a vývoj a inovační projekty v průmyslových sektorech. V současnosti sdružuje 38 zemí a EK. Vytváří podmínky pro mezinárodní kooperaci podniků, výzkumných organizací a univerzit. Česká republika je členem tohoto programu od r. 1995. V letech 2005–2006 byla jeho předsedající zemí. EUROSTARS je nový program, který podporuje evropské malé a střední podniky, jež realizují vlastní výzkum a vývoj a zároveň v projektu spolupracují s dalšími organizacemi nebo podniky. Za koordinaci účasti v EUREKA a EUROSTARS a za financování projektů s českou účastí odpovídá MŠMT. České organizace se podílely na řešení již 269 ukončených nebo v současnosti řešených EUREKA projektů. Jejich celkový rozpočet činí téměř 110 milionů eur. Více informací naleznete na <http://www.eurekanetwork.org>.

OHLEDNUTÍ ZA VÝZNAMNÝM ENTOMOLOGEM

Jméno profesora Julia Komárka je mezi entomology, vertebratologymy, myslivci a lesníky známé i po 55 letech od jeho úmrtí. Narodil se v Železné Rudě na Šumavě 15. srpna 1892 jako syn lesmistra Julia Komárka, který sloužil na hohenzollernském panství v Dražkově a později v Železné Rudě. Od svého otce získal lásku a zájem o entomologii a lesní zvěř.

FOTO: ARCHIV AUTORA

Historický snímek Julia Komárka na terénní exkurzi

Po studiu na gymnáziu v Klatovech přichází do Prahy na filozofickou fakultu, v jejímž rámci se tehdy přednášely přírodní vědy. Po ukončení studií se stal v letech 1916–1921 doktorem filozofie a profesorem přírodopisu. Již ale v roce 1921 se habilitoval pro obor zoologie a působil jako docent na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Současně však byl pro své rozsáhlé znalosti hmyzích škůdců jmenován ředitelem Výzkumného ústavu pro ochranu lesů. V roce 1933 se ve svých 41 letech stává jedním z nejmladších řádných profesorů na univerzitě. V roce 1917 přichází do Čech a části střední Evropy velká kalamita mûry bekyně sosnové, lidově zvané „mniška“, která působí rozsáhlé škody zejména na smrcích, ale i na borovicích. Ty se projeví zvláště v západních, středních a severních Čechách, na Českomoravské vrchovině i na severozápadní Moravě. Komárek se věnoval studiu mnišky celých 10 let. Jako první proti ní použil její vlastní chorobu – polyedrii – a rovněž jako první použil v Česku letecké ošetření lesů arzenovými preparáty. Se šesti kolegy pracujícími v lesnictví v Česku a na Moravě zpracoval poznatky získané za 10 let pozorování a studia v rozsáhlé monografii *Mnišková kalamita v letech 1917–1927*, která vyšla ve *Sborníku výzkumných ústavů zemědělských (Svazek 78, 1931)*. Bylo to v tehdejší době nejrozsáhlejší kompendium o tomto hmyzím škůdci.

Julius Komárek se však mimo hmyzu zabýval i červy a dalšími bezobratlými. Několikrát navštívil jeskyně v okolí Ochridského a Prespanského jezera v Makedonii a stal se uznávaným odborníkem na jeskynní faunu této oblasti. Byl také znalcem obratlovců, především lovné zvěře. V roce 1955 byla v tehdejší Československé akademii věd zřízena Laboratoř entomologie a Laboratoř

pro výzkum obratlovců. Rozhodovalo se o tom, ve které instituci bude vedoucím profesor Julius Komárek a ve které profesor Josef Kratochvíl. Komárek se tehdy rozhodl pro entomologii, především na základě čtyřletých dobrých výsledků pražského entomologického kolektivu. Kratochvíl se pak ujal řízení ústavu pro výzkum obratlovců v Brně.

Období druhé světové války, kdy byly vysoké školy uzavřeny, využil prof. Komárek ke psaní vysokoškolských učebnic, cestopisů ze svých cest po Podkarpatské Rusi, Makedonii, Řecku a Kavkazu, na kterých byl buď s budoucím docentem Josefem Mařanem nebo s dr. Cyrilem Purkyněm. Mezi nejznámější patří knihy *Hovoříme o zvířatech*, *Lovy v Karpatech*, *Česká zvířena*, *Neznámá Makedonie*, *Neznámá tvář Prahy*, *Kavkazská cesta a Milování v přírodě*. Tyto populární publikace mají celkem více než 1500 stran, jeho učebnice čítají 1170 stran.

Profesor Komárek přednášel na Přírodovědecké fakultě dvě přednášky, a to zoologii obratlovců a šestisemestrovou přednášku o bezobratlých, při níž kreslil na tabuli výborné obrázky. Tato přednáška byla povinná pouze pro posluchače – specialisty zoology – a Komárek ji přednášel za jakéhokoli počtu účastníků. Když se jednou stalo, že přišel

jen jeden posluchač, prohlásil: „Jsme tu dva, a protože pámbu je všude, „tres faciunt collegium“ (= tři tvoří společnost), svou přednášku pak proslavil i v této situaci. ■

VÁCLAV SKUHRAVÝ,
Entomologický ústav BC AV ČR, v. v. i.

Studiu bekyně mnišky se Julius Komárek věnoval přes deset let.

FOTO: KURT KULAC, ARCHIV AUTORA

FRANTIŠEK PATOČKA

(1904–1985)

Český lékař, mikrobiolog, virolog a imunolog
František Patočka se narodil 22. října 1904 v Turnově.
O tři roky později přibyl do rodiny jeho mladší bratr Jan,
jeden z nejvýznamnějších českých filozofů 20. století.

František Patočka již po promoci v roce 1928 nastoupil na Bakteriologicko-sérologický ústav Lékařské fakulty UK, který vedl profesor Ivan Honl. Zde se věnoval mimo jiné výzkumu anaerobních mikroorganismů, ale také vypracoval metodu kultivace hemokultur a navrhl i speciální nádobku, která později nesla jeho jméno. Intenzivně se zabýval i otázkami chřipkových virů. V roce 1934 dosáhl habilitace a postupně se ujal vedení ústavu, který přes složité podmínky vynikal aktivitou a vědeckým potenciálem zaměstnanců. Elegantní Patočka, který se uměl pohybovat i ve vyšší společnosti, byl sice některými svými tehdejšími podřízenými později obviňován, že si udržoval od ostatních pracovníků až přílišný odstup, nikdo mu však nemohl upřít jeho zapálení pro vědeckou práci a dobrý odhad tendencí ve výzkumu. Do fungování ústavu však tvrdě zasáhla okupace a zavření českých vysokých škol v roce 1939. Pracoviště se muselo přeměnit na vyšetřovací laboratoř Všeobecné fakultní nemocnice, nicméně dokázalo uhájit svou existenci. František Patočka se zapojil do protinacistického odboje řízeného z Londýna a údajně se podílel se svými spolupracovníky i na atentátu na aktivistické novináře při jejich návštěvě u ministerského předsedy Aloise Eliáše. Naštěstí však jeho činnost nebyla odhalena.

Po skončení druhé světové války se Patočka energicky zapojil do tzv. „české ozdravné akce Terezín“ jako poradce pro epidemiologii. Zážitky z tohoto prostředí ho výrazně poznamenaly a ve svých rozhovorech s mladšími spolupracovníky se k nim i po desetiletích vracel. V roce 1946 se Patočka dočkal jmenování řádným profesorem Univerzity Karlovy v Praze, dokonce se zpětnou platností k roku 1939. Zároveň se však musel vyrovnat s komplikovanými poměry na pracovišti, kde se jeho dosavadní hlavní spolupracovník Ivan Málek začal výrazně angažovat ve fakultní politice jako představitel komunistické strany. Samotný Patočka přitom s představami KSČ bytostně nesouhlasil. Propuknutí otevřeného konfliktu bránila skutečnost, že odjel na delší studijní pobyt do USA, ale v ústavu se přesto rýsovalo nebezpečí otevře-

ného střetu. Ivan Málek však problém nakonec vyřešil přechodem na Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové a František Patočka nadále vedl pražské pracoviště přejmenované na Ústav lékařské mikrobiologie a imunologie. Jen těžce se však vyrovnával se skutečností, že zejména v padesátých letech byla vědecká práce na vysokých školách zatlačena do ústraní a tomu odpovídal i stav vybavení laboratoř ústavu. Přesto však pokračoval ve výzkumu, např. v oblasti tzv. L-forem mikroorganismů, patogenních vlastností *Corynebacterium pyogenes* nebo listerií.

I když byla činnost po vědecké stránce respektována i jeho oponenty, Patočkovy politické názory stále bránily většímu oficiálnímu ocenění jeho práce. Několikrát se uvažovalo o jeho zvolení členem-korespondentem ČSAV, ale strážci ideologické čistoty Akademie věd kandidaturu vytrvale odmítali. Dokonce sloužil přímo jako příklad vědce, který sice splňuje všechny odborné předpoklady pro zvolení členem sboru akademiků, ale naprosto nevyhovuje z politických důvodů. Až roku 1965 se podařilo dlouholeté tabu zlomit a František Patočka se stal členem-korespondentem ČSAV. I v následujících letech neustával v aktivní vědecké činnosti. V letech 1970 vyšla ceněná *Lékařská mikrobiologie*, na jejíž přípravě se podílel jako šéf autorského kolektivu. O jejím úspěchu jistě svědčí i skutečnost, že již za dva roky se objevilo její druhé vydání. Náročnou funkci přednosty ústavu vykonával František Patočka až do roku 1976, tedy i ve věku přesahujícím sedmdesát let. Závěr jeho působení na tomto místě poznamenala především vleklá rekonstrukce ústavu, která značně komplikovala fungování celého pracoviště. František Patočka, špičkový vědec, který nemalou měrou doplatil na bouřlivý politický vývoj v našich zemích, zemřel před pětadvaceti lety, 14. března 1985 v Praze. ■

MARTIN FRANC,
 Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

VÝCHOD – ZÁPAD V EVROPSKÝCH KULTURÁCH A LITERATURÁCH

Kniha o vzájemném ovlivňování evropských literatur a kultur s akcentem na vztah „slovanský-neslovanský“ Die Ost-West-Problematik in den europäischen Kulturen und Literaturen. Ausgewählte Aspekte // Problematika Východ – Západ v evropských kulturách a literaturách. Vybrané aspekty se zrodila ze snahy aktualizovat a rozšiřovat literární a kulturněvědné výzkumy ve Slovanském ústavu AV ČR, v. v. i.

**Siegfried Ulbrecht
und Helena
Ulbrechtová**

(Hrsg.):

**Die Ost-West-
Problematik in
den europäischen
Kulturen
und Literaturen
Ausgewählte
Aspekte //
// Problematika
Východ – Západ
v evropských
kulturách
a literaturách.**

Vybrané aspekty.

Praha:

**Slovanský ústav
AV ČR, v. v. i. //**

// Dresden,

Neisse Verlag,

2009, 800 s.

Práce

Slovanského

ústavu.

Nová řada,

svazek 25.

Prostor ke zkoumání slovansko-germánské problematiky se otevírá již v mezinárodním vědeckém časopise *Germanoslavica*, jehož obnovenou verzí ústav vydává od roku 1994. Zaměření publikace na aspekt Východu a Západu v evropských kulturách a literaturách má demonstrovat polemickou návaznost na výklady české meziválečné komparatistické školy, která pod tímto pojmem spatřovala opozici slovanské a germánské kultury. V dnešní době naopak hovoříme o prolínání kultur a spíše než protiklady hledáme spojnice. Proto vydavatelé knihy sledovali aplikace pojmu „Východ – Západ“ u různých evropských vědců, které poté oslovili s prosbou o spolupráci. Demonstrujeme tak nejen interdisciplinární spektrum soudobé aplikace tohoto pojmu, ale i geografickou šíři zájmu o něj.

Kniha je rozdělena do pěti oddílů. V prvním se autoři soustřeďují na problematiku teoretických modelů literární a kulturní vědy, které reflektují evropský prostor jako komplex kultur a jejich vzájemných vztahů. Ve druhém oddílu zpracovávají problematiku Východu a Západu z hlediska dějin kultury. Ústřední místo zde zaujímají rusko-německé kulturní vztahy (s důrazem na evropskou modernu a reflexi stalinského Ruska v Evropě).

Třetí oddíl obsahuje literárněvědné srovnávací studie, v nichž se opět ukazuje rusko-německá problematika jako jedna z nejproduktivnějších aplikací sledovaného pojmu. Čtvrtý oddíl je věnován otázkám recepce a imagologie. Výzkumný zájem se soustřeďuje na aspekty migrace a transformace obrazu Ruska v postsovětské éře. Knihu uzavírá problematika Východu a Západu ve filozofických a literárních konceptech. Nejedná se přitom jen o paralely mezi východo- a západoevropskými mysliteli, nýbrž i o reflexi jejich myšlení v literárních dílech.

Ačkoli dílo sestává ze třiceti kapitol, není heterogenní; vydavatelé se soustředili na určitá témata a osoby, které procházejí jako červená nit celým svazkem. Patří k nim kulturní transfer, koncepty kulturních evropských prostorů, historická komparatistika, euroasijství, nové euroasijství či neustále populární problematika „Ruska a Evropy“. V průběhu práce na publikaci došli vydavatelé k závěru, že potenciál pojmu *Východ – Západ* se skrývá především v otevření se literární vědy spolupráci s vědami o kultuře a filozofii; jako příklad může posloužit výzkum reflexe filozofických systémů či dekonstrukce ideologických hranic Východu a Západu v literárních dílech. Právě touto cestou se chce tým literárních vědců ze Slovanského ústavu AV ČR ubírat dále.

Autoři jednotlivých kapitol pocházejí z Česka, Německa, Rakouska, Ruska, Francie, Slovenska, Maďarska a Ukrajiny. Kapitoly jsou psány česky, německy, rusky či anglicky; každá obsahuje resumé ve světovém jazyce. Knihu doplňují bio-bibliografické informace o autorech a jmenný rejstřík. ■

HELENA ULBRECHTOVÁ,
Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

ODBORNÉ PUBLIKACE Z NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

KATEŘINA BLÁHOVÁ

ČESKÉ DĚJEPÍSECTVÍ V DIALOGU S EVROPOU (1890–1914)

Obsah knihy je zpracován z hlediska literární a obecné historie. Autorka prostřednictvím čtyř problémů ve čtyřech kapitolách sleduje emancipaci a modernizaci historického bádání. První dvě se věnují obecné historii, zbývající historii literární.

IDA KODRLOVÁ, IVO ČERMÁK

SEBEVRAŽEDNÁ TRIÁDA

Virginia Woolfová, Sylvia Plathová,
Sarah Kaneová

Tři rozdílné spisovatelky, tři rozdílné životy, tři rozdílné literární žánry, jimž se věnovaly. Něco je však spojuje. Je to sebevražda, konec cesty do jejich nitra, na kterou se všechny vydaly. Společnou měly také potřebu formulovat prožitek, který jim přinesla jejich duševní nemoc. Tato studie se zabývá právě souvislostmi, které spojují mysl těchto tří žen.

LUKÁŠ ZÁDRAPA,

MICHAELA PEJČOCHOVÁ

ČÍNSKÉ PÍSMO

Publikace pojednává o charakteru čínského písma a jeho dějinách, a to v souvislosti s jeho nejnovějším vývojem (včetně otázek vstupu do počítačů). Součástí knihy je také kapitola o čínském kaligrafii jakožto specifickém propojení písma a umění, které nikde jinde nedosáhlo takové provázanosti.

JAROSLAV FLEGR

EVOLUČNÍ BIOLOGIE

Podrobná učebnice evoluční biologie je určena zejména posluchačům magisterských a doktorandských kurzů evoluční biologie, molekulární fylogenetiky a evoluční parazitologie. Do značné míry může sloužit i jako popularizační dílo, neboť nevyžaduje předchozí hlubší znalosti jiných biologických disciplín.

BOŽENA HOMOLKOVÁ,

IRINA AMELUNG

NĚMČINA PRO SAMOUKY

Nové, revidované vydání učebnice němčiny pro samouky bylo aktualizováno tak, aby odpovídalo změnám ve společnosti. Kniha je určena jednak těm, kteří se sami chtějí naučit jazyk a nemají možnost navštěvovat jazykové kurzy, a jednak těm, kdo se jazyk již učili a chtějí si své znalosti připomenout.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V ÚNORU 2010

- 1. Prudký, L. a kol. – Inventura hodnot
- 2. Klíma, I. – Moje šílené století
- 3. Zádrapa, L., Pejčochová, M. – Čínské písmo
- 4. Vaněk, M. (ed.) – Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny (s podporou AV ČR)
- 5. Plažewski, J. – Dějiny filmu 1895–2005

Tituly ostatních nakladatelů:

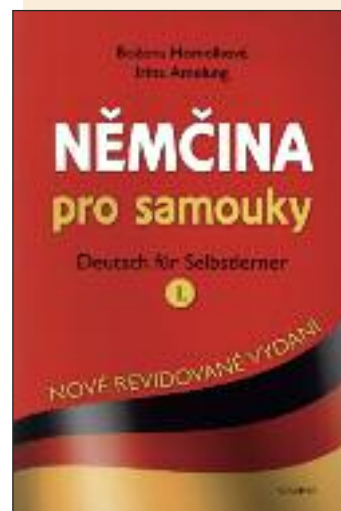
- 1. Sedláček, T. – Ekonomie dobra a zla, Nakladatelství 65. pole
- 2. Gallus Anonymus: Kronika a činy polských knížat a vládců, Argo
- 3. Papajík, D. – Švábenicové. Velcí kolonizátoři a jejich následovníci, NLN
- 4. Jánský, J. – Hroznatovci a páni z Gutštejna, Nakladatelství Českého lesa
- 5. Holý, J. (ed.) – Tato fakulta bude rudá!, Akropolis, Univerzita Karlova v Praze

Knihkupcův tip:

- Tainter, J. A. – Kolapsy složitých společností, Dokořán

ŠÁRKA HOLÁ,

vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

TOPIC OF THE MONTH

Together on one boat

In this issue, we feature an essay by Professor Jaroslav Pánek from the Institute of History of the ASCR originally presented as an address at the University of Pardubice on the occasion of his receiving an honorary doctorate. In this essay, Professor Pánek presents his views on the increasing influence of Islam in Europe and highlights the role of Jan Amos Comenius, "the teacher of nations," whose consummate lifetime work is being recalled through an exhibition at the Pedagogical Museum of J. A. Comenius.

SCIENCE AND RESEARCH

Where is the high-quality basic research grown in Czech Republic?

Another article is by Associate Professor Stanislav Kozubek, the director of the Institute of Biophysics of the ASCR. He explores one of the possibilities of evaluating the quality of basic research and points out some defects of the methodology utilized by the Research and Development Council.

Urban landscape

A conference *Urban landscape* took place in Prague January 20, 2010 and was organized by the Institute of History of the ASCR and by Charles University in Prague. Its goal was to present and discuss a range of topics from the interdisciplinary field of science on the juncture between geography and history, called historical geography.

ACADEMIC JOURNALS

Gender, Equal Opportunities, Research

This is the name of a journal has been published since 2000 by the Gender & Sociology Department at the Institute of Sociology AS CR. During its first five years the journal was a quarterly publication assembled as part of a project titled *Current Issues in*

the Formation of Equal Opportunity Policy in Connection with the Preparation of the Czech Republic for EU Accession and since 2005 it has been published biannually under the plan, *Support for the Social Acceptance and Effective Promotion of Gender Equality in the Public Sphere*. In 2006, *Gender, Equal Opportunities, Research* became a peer-reviewed journal. This change can be seen as a reflection of the fact that the field of gender studies has gradually established itself in the Czech Republic.

NEW PROJECTS

Institute for Democracy and Economic Analysis

GERGE-EI and Prof. Jan Švejnar have launched a new project called Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA), a modern and politically independent think-tank that aims to cultivate and upgrade the level of economic debates in this country. One of the first public activities of IDEA was a seminar entitled *Unemployment and Economic Outlook for the Czech Republic and Europe* that took place on December 14, 2009.

FROM BRUSSELS

Eureka and Eurostars

We highlight an interview with Svatopluk Helada from the EUREKA secretariat. EUREKA was founded to challenge the increasing migration to Asian and North American countries of R&D and industrial innovation. EUREKA now unites 38 member countries. Working together, they promote international, market-oriented research and innovation through the support they offer to small and medium-sized enterprises, large industry, universities and research institutes. Through EUREKA, these organizations introduce new products, processes and services to the market, helping make Europe economically strong and socially sound.

Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.

si Vás dovoluje pozvat na přednášky z cyklu *Zvané přednášky na ÚOCHB 2010/The IOCB Invited Lectures 2010*

16. dubna 2010 od 10:00 hod.

The Chemical History of the Pill

prof. Carl DJERASSI

Department of Chemistry, Stanford University, California, USA

26. dubna 2010 od 10:00 hod.

Palladium- and Nickel-Catalyzed Coupling Reactions of Alkyl Electrophiles

prof. Gregory C. FU

Department of Chemistry, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts, USA

30. dubna 2010 od 10:00 hod.

In Control of Molecular Motion: From Molecular Switches to Molecular Motors

prof. Ben L. FERINGA

Department of Organic Chemistry, Stratingh Institute for Chemistry, University of Groningen, Nizozemsko

10. května 2010 od 10:00 hod.

Design of New Catalytic Reactions for "Green" Synthesis and Sustainable Energy

prof. David MILSTEIN

Department of Organic Chemistry, The Kimmel Center for Molecular Design, The Weizmann Institute of Science, Rehovot, Izrael

Přednášky se konají v přednáškovém sále Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i., Flemingovo náměstí 2, Praha 6.

Bližší informace: RNDr. Irena G. Stará, ÚOCHB AV ČR, tel.: 220 183 315, e-mail: stara@uochb.cas.cz; www.uochb.cz

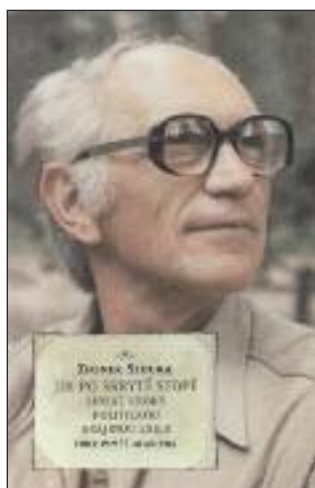
NOVÉ KNIHY

JDI PO SKRYTÉ STOPĚ

Lidské kroky politickou krajinou exilu

Kniha pamětí politologa a publicisty Zdenka Slouky v mnoha ohledech překračuje žánr, který na první pohled reprezentuje. Je to dáno především bohatstvím životních osudů autora. Jejich líčení je mimořádným svědectvím nejen o nikdy nekončící cestě člověka za pochopením vlastního života, ale též o exilu jako bolestné konstantě lidského osudu a v neposlední řadě je svědectvím o celém dramatickém dvacátém století.

Slouka, Z., edice Paměti, Academia, Praha 2009. Vydání 1.

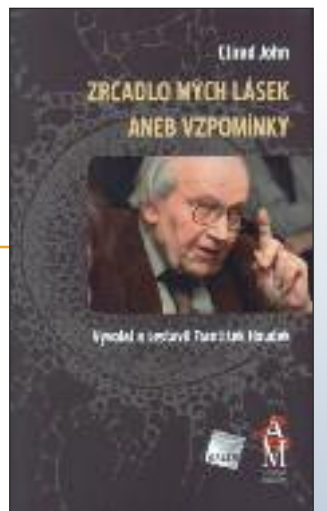

KOUZLO ČÍSEL

Od velkých objevů k aplikacím

S čísly se setkáváme doslova na každém kroku. Není tedy možné se bez nich obejít a být k nim lhostejný. Kniha nám umožňuje nahlédnout do světa čísel, seznámit se s jejich fascinujícími a někdy až magickými vlastnostmi. Ukazuje některé překvapivé souvislosti mezi teorií čísel a geometrií a další zajímavé matematické skutečnosti.

Křížek, M., Somer, L., Šolcová, A., edice Galileo, Academia, Praha 2009. Vydání 1.

CTIRAD JOHN: ZRCADLO MÝCH LÁSEK ANEB VZPOMÍNKY

Za svým téměř devadesátiletým životem se ohlíží profesor Ctirad John, jeden z nejvýznamnějších českých lékařů 2. poloviny 20. století, spoluzakladatel československé imunologie, všestranně vzdělaný humanista, znalec, moderátor a kronikář lékařského dění v poválečném Československu. V knize se setkáváme nejen se špičkami naší lékařské vědy (např. Jan Bělehrádek), ale i s významnými představiteli našeho společenského a kulturního života (za všechny malíř Jan Zrzavý či filozofové Jan Patočka a Ladislav Hejdlánek). Text je proložen ukázkami z Johnovy básnické tvorby.

Houdek, F., Galén, Praha 2009. Vydání 1.

MATEMATIKA A POROZUMĚNÍ SVĚTU Setkání s matematikou po základní škole

Ukázat, že matematika není žádné zlo, ale užitečná a často i zábavná součást našeho života, se rozhodli autoři této nevšední publikace. Svět čísel, vztahů a tvarů nás obklopuje každý den, aniž si to plně uvědomujeme. Autoři se pokusili matematický svět zlidštit i humorem (kreslené vtipy, perličky, hádanky), přitom však nezastírají, že studium matematiky vyžaduje určité úsilí.

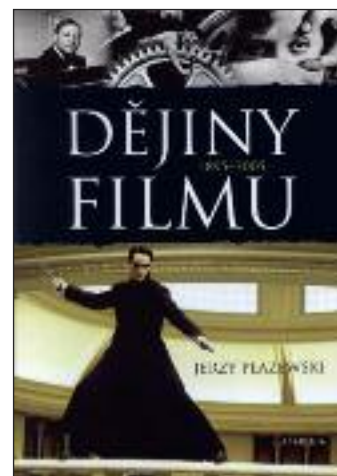
Kuřina, F. a kol., Academia, Praha 2009. Vydání 1.

DĚJINY FILMU (1895–2005)

Od prvního polského vydání v roce 1967 bylo toto kompendium neustále rozšiřováno, doplňováno a znovu vydáváno. Ze zatím posledního 6. vydání z roku 2005 vychází i tento český překlad. Systematickým a promyšleným způsobem se snaží zachytit všechny důležité umělecké projevy, ke kterým v dějinách „sedmého umění“ došlo. Nezaměřuje se jen na historii, ale věnuje pozornost i formálním otázkám filmové řeči a hlavním filmovým teoriím.

Plaźewski, J., Academia, Praha 2009. Vydání 1.

VIZE PRO ČESKOU VĚDU

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Pod tímto názvem se zásluhou Fóra *Věda žije!* uskutečnila 22. února 2010 veřejná diskuse, na níž se v pražském divadle Archa představily osobnosti, které jsou navrhovány za nové členy vládní Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Obnovování tohoto orgánu dosud vždy probíhalo krajně netransparentně, a tak lze jen uvítat, že se nyní našlo devět kandidátů, kteří byli ochotni seznámit hojně zastoupenou odbornou veřejnost se svými názory na koncepci, hodnocení a financování české vědy v blízké budoucnosti.

Některé z nominovaných členů Rady však na snímčích nenajdete, protože – ač zvaní – do Archy nedorazili; navrhovaní kandidáti ze Svazu průmyslu a dopravy, České konference rektorů a částečně i Rady vysokých škol (s čestnou výjimkou Tomáše Opatrného z olomoucké Univerzity Palackého) zřejmě diskutovat nechtějí.

ANTONÍN KOSTLÁN

